

ZEKÂT VE FİTRE REHBERİ

**ZEKÂTI
ALLAH YOLUNDA
VERMEK**

M. Ali KAYA

TURHAL - 2006

İÇİNDEKİLER

1. ALLAH YOLUNDA OLMAK

- a. Allah Yolu Nedir
- b. Allah Yolunda Olmak Ne Demektir
- c. Hidayet ve İstikamet Üzere Olmak

2. MALINI ALLAH YOLUNDA HARCAMAK

- a. Allah Yolunda İnfak Ne Demektir
- b. Allah Yolunda İnfakın Hükümü ve Fazileti

3. FÎ-SEBİLİLLAH CİHAD

- a. Cihad ve Savaş
- b. Eğitim ve Öğretim
- c. İmanın ve İlimin Gereğini Yapmak
- d. Allah Yolunda Çalışmak ve İnsanları Allah'ın Yoluna Davet Etmek
- e. Ashab-ı Suffe
- f. Eshab-ı Suffenin Giderleri
- g. İlimin Fazileti ve İlim Talebesinin Allah Yolunda Olması

4. ZEKÂT MÜESSESESİ

- a. Zekât Nedir
- b. Zekâtın Hükümü
- c. Zekâtın Önemi ve Hikmeti
- d. Zekâtın Dindeki Yeri
- e. Zekât Kimlere Farzdır
 - i. Zekâtın Edasının Şartları
 - ii. Malın İyisini Vermek
- f. Zekât Kimlere Verilir
 - i. Fi-Sebilillah Çalışan İlim Ehline Zekât Vermek
 - ii. İslami Hizmetlere Zekât Vermek
- g. Zekât Kimlere Verilmez

5. SADAKA-İ FITİR

- a. Sadaka-i Fıtır ve Zekât Farkı
- b. Fitreyi Kimler Verir
- c. Kimlere Fitre Verilir
- d. Fitre ne Zaman Verilir
- e. Fitre Ne kadar Verilir

6. SONUÇ

1. ALLAH YOLUNDA OLMAK

a. Allah Yolu Nedir?

Yüce Allah Kur'an-ı Keriminde "Bizim uğrumuzda mücadele edenlere biz yollarımızı gösteririz. Muhakkak ki Allah iyilik eden muhsinler ile beraberdir" buyurur. Bu ayette insanlara iyilik yapmayı Allah yolunda olmak ve mücadeleye etmek olarak ifade edilmektedir. Demek ki halis niyetle Allah için yapılan her şey insanı Allah rızasına götürmektedir. Allah rızasına götüren yola giren insan da Allah yoluna girmiş demektir. Çünkü yapılan bir iyilik ve hayır önce nefisle, sonra şeytan ile daha sonra kendisini yanlış yönlendiren dost ve akrabalar ile mücadele sonucudur. Atalarımız "Bir insan iyilik ve hayır yapacak olsa yetmiş şeytan onu engellemek için çalışır" demişlerdir. Ancak iyilik ve hayır Allah için ihlâsla yapılırsa o zaman hiçbir şeytan onu engelleyemez. Çünkü şeytan lanete uğradığı zaman "Ey rabbim madem sen beni rahmetinden uzaklaştırdın; ben yeryüzünde kötülükleri hoş göstererek insanların hepsini azdırıp yoldan çıkaracağım. Ancak onlardan ihlâslı olanları yoldan çıkaramam" diyerek ihlâslı olanları aldatamayacağını söylemiştir. Samimi müslüman ihlâs ile Allah'ın himayesine girmiştir. O zaman Allah ona hidayet ve istikamet yolunu gösterir. O insan da Allah yolunda olur.

Dinde ihlâs varsa o Allah içindir. Allah rızası İhlâs ile kazanılır. Güç ve kuvvet de ihlâstadır. İnsan sadece Allah için cihad ve ibadetle emr olunmuştur. Ameller niyetlere göredir. Dinde niyet ve ihlâs çok önemlidir. Kim Allah'ın dini yücelsin diye çalışırsa o Allah yolundadır. Yüce Allah kendi yolunda mücadele edeni ve rızasını arayanı cennetine koyacağını, dünya ve ahirette mükâfatlandıracağına kefil olmuştur. Allah yolunda ayakları tozlanan kişiye Allah cehennem azabını haram kılmıştır.

b. Allah Yolunda Olmak Ne Demektir?

Bir müslümanın Allah yolunda olması yani "Fi-Sebilillah" mücadele etmesi savaşa katılmak anlamına gelmez. Bu zamana ve şartlara göre değişir. Düşmanın tecavüzüne karşı devlet başkanı savaş ilan etmiş ve askere çağrılmış ise o zaman İ'lây-ı Kelimetullah için Fî-Sebilillah savaşa gitmek Allah yolunda olmak demektir. Böyle bir durum söz konusu değilse o zaman Allah rızasını kazandıran her amel Allah yolunda olmak anlamına gelir. Peygamberimiz (sav) "Bir insan helal rızık peşinde ise Allah yolundadır. İlim öğrenmek için yola çıkmış ise Allah yolundadır. Anne babasına itaat ediyorlar ise Allah yolundadır" der. Hatta ilim öğrenmeyi teşvik etmiş ve "Allah için ilim öğrenmek Allah'tan korkmayı netice verir. İlme çalışmak ibadettir. Müzakeresi, mütalaası tesbihtir. İlmî araştırma yapmak cihattır" buyurmuşlardır. Kim Allah'ın dinini yüceltmeye çalışıyorsa o Allah yolundadır. Allah'ın dinini yüceltmek ise imanı kalplere ve gönüllere hâkim kılmak, akıllara kabul ettirmek için çalışmak, Allah'ın farz kıldığı şeyleri yapmaya ve haram olanları yasaklamaya çalışmak, yani farzları ikame etmek, haramlardan vazgeçirmeye çalışmak Allah yolunda olmak demektir.

c. Allah Yolunda Olmak Hidayet ve İstikamet Üzere Olmaktır:

Yüce Allah Kur'an-ı Kerimde "Emr olunduğunuz gibi dosdoğru olun!" emreder. Peygamberimiz (sav) bu emrin şiddetinden dolayı "Hud Suresi beni ihtiyarlattı" buyurdular. Allah'ın koruması altında bulunan peygamberimizi ihtiyarlatan ve saçlarının ağarmasına sebep olan kendi istikametinden endişe etmek değil, ümmetinin istikamet üzere gitmesi endişesi idi. Çünkü ayetin devamında "İman ve tövbe ile Allah yoluna girenlerin dosdoğru olmaları ve aşırılıklardan kaçınmaları" açıkça ifade edilmekte idi. Her aşırılığın zulüm ve haksızlıkla sonuçlanacağı gerçeğini de nazara veren yüce Allah devam eden ayette ise "Zalimlere en küçük

bir meyil dahi göstermeyin; aksi takdirde cehennemde dehşetli azabına uğrarsınız” buyurarak aşırılığın zulümle, zulmün ise cehennem azabı ile sonuçlanacağı uyarı ve tehdidinde bulunur.

Aşırılık Kur’an-ı Kerimde “Fısk” olarak ifadesini bulur. Bu da istikametli olan orta yolu, normal bırakarak “ıfrat ve tefrite” yönelmenin sonucudur. Bediüzzaman hazretleri dalaletin sebebini izah ederken bu sebeplerin haktan ayrılmak, haddini aşmak, kuvve-i akliye, kuvve-i şehviye ve kuvve-i gadabiye dediğimiz insanın temel kuvvelerinin ifrat ve tefritinden kaynaklandığını izah eder. Çünkü ifrat ve tefrit, Allah’ın kâinata ve insan nefsine koyduğu sınırları aşmaktır. Toplumı idare eden, nizam ve intizam altına alan kuralları çiğnemek yine insandaki öfke ve şehvet duygularının haddi aşması ve masumların zulme uğraması iledir. Aklın istikametini kaybederek inançta ve fikirde aşırılık ve safsataya girmesi ile de hem yeryüzünde fesat başlar, hem de ebedi hayatın mahvolmasına sebep olur.

Bütün bunlardan anlıyoruz ki Fatiha Suresinde Allah’tan isteyeceğimiz hidayet “Sırat-ı Müstakim” ile ifadesini bulan aşırılıklardan uzak doğru yoldur. “Hikmet” olarak da Kur’anda ifadesini bulan ve Allah’ın yaratılış amacını ve bunun hayırlı sonuçlarını ifade eden istikamet tüm hayırların başıdır. Bunun için Kur’an “Kime hikmet verilmiş ise ona pek çok hayır verilmiştir” der.

Hikmet aklın istikameti ve hidayetidir. Akıl istikametini koruyarak nefsine ve kâinata hikmet nazarı ile bakarsa her şeyde tevhit hakikatını görür ve imanı daima inkişaf eder. İfratında inkâra, tefritinde ise teşbihe yönelerek aklın ifsadına sebep olur. Hak din olan İslamiyet’te de hikmetten uzaklaşarak inançta ifrata, aşırılığa yönelirse Cebriye mezhebinin düştüğü dalalete ve hataya düşerek insanı iradeden mahrum bırakır, iradenin inkârına sebep olur. Tefrite yönelir ise o zaman da Mutezile mezhebinin düştüğü dalalete ve hataya düşerek tesiri bütün bütün insana verir ve Allah’ın İrade sıfatını inkâra yönelir. İstikameti muhafaza eden Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat mezhebi ise doğru yolu tutarak insan filinin başlangıcını insanın cüzî iradesine ve isteğine, sonucunu ise Allah’ın küllî irade ve kudretine vererek doğruyu bulur.

Aynen akılda olduğu gibi, “İffet” kuvve-i şehviyenin istikameti, “şecaat” da kuvve-i akliyenin istikametidir. Hikmet, iffet ve şecaatin bir arada beraber bulunması ise adl ve adalet olup, istikamet ve hidayet sonucudur. “Sırat-ı Müstakim”den maksut ve murat bu üç mertebedir. Bunun için yüce Allah Kur’an-ı Kerimde istikamet üzere olan ve aşırılıklardan kendini koruyabilenler hakkında da şu müjdeli ifadeler yer verir: “Rabbimiz Allah’tır dedikten sonra doğru yolda, istikamet üzere sebat edenlere melekler yardımcı olurlar ve onlara ‘Korkmayın, üzülmeğin size va’d olunan cennet ile sevinin. Dünyada da ahirette de biz sizin dostunuz ve yardımcınızız. O cennette canınızın çektiği her şey vardır ve bu çok bağışlayıcı ve merhametli olan Allah’ın size ziyafeti, ihsanı ve ikramıdır’ derler.”

Müminlerin inancına ve hayatına istikamet veren ve hidayet üzere olmalarını sağlayan “Âlemlere rahmet olarak gönderilmiş” bulunan peygamberin sünnetidir. Peygamberin sünneti ölçü olmadığı takdirde Kur’an doğru olarak anlaşılacağı için doğrudan hidayet ve istikamet vesilesi olmamaktadır. Nitekim Müslümanlar arasında çıkan ve yeryüzünde fesada ve ifsada sebep olan inançta, ibadet ve ahlakta sapmalar Kur’an kaynaklıdır, ama Sünnet kaynaklı değildir. Yani Kur’an ayetlerinin sünnet ölçüsü ile yorumlanmamasından kaynaklanmaktadır. Bu da Kur’anın bir imtihan olarak gönderilmesi hikmetinden kaynaklanmaktadır. Peygamber rahmettir, ama Kur’an bir imtihandır. Peygambere uyan kesinlikle dalalete gitmez, çünkü o Allah’ın koruması altında yaşayan Kur’andır, ama Kur’an imtihan için gönderildiğinden okuduğu halde yanlış yorumlayanları ve peygamberin sünnetine göre anlamayanları dalalete atar. Mekke müşriklerinin dalaletinin en mühim sebebi Kur’an ayetlerine itirazları değil, peygamberin şahsına olan itirazları idi. Onlar Kur’ana değil, onu istedikleri gibi yorumluyorlardı, itirazları peygambere itaatten kaynaklanıyordu. Nitekim Yüce Allah “Allah sivrisinekle veya ondan daha küçüğü ile misal vermektен çekinmez. İman edenler onun

Rablerinden gelen bir hakikat olduğunu bilirler. Müşrikler ise ‘Allah bununla ne demek istedi’ derler. Allah bu misalle pek çoklarını dalalete atar, birçoğunu da doğru yola iletir. Allah’ın dalalete attıkları ise ancak fasıklardır” buyurarak Kur’anın inkârcılar için bir imtihan olduğunu ifade etmiştir. İnananlar için bir imtihan olduğunu da “Kur’an ayetlerinin bir kısmı muhkem, bir kısmı ise müteşabihdir. Kalplerinde hastalık bulunanlar müteşabih olan ayetleri yanlış tevîl ederek fitne ateşi yakarlar. Gerçekten inanan ve ilimde rüşuh kazanmış olanlar ise ‘Biz bu ayetlerin Allah katından geldiğine şüphesiz inandık’ diyerek işin gerçeğini ortaya çıkarırlar. Bunları ancak akıl sahipleri doğru olarak anlar” ayeti ile ifade etmiştir.

Peygamberimiz (sav) bu hakikatleri ümmetine haber vermiş ve ümmetin istikameti için sünnetinden ayrılmamaları tavsiyesinde bulunmuştur. Hatta “Ümmetin fesadı zamanında sünnete sarılanın yüz şehit sevabı kazanacağı” müjdesini vermiştir. Çünkü peygamberimizin (sav) bütün akval, ahval ve e’alinde istikamet kat’i bir surette görülmektedir. Yüce Allah da inananlara peygambere uymaları çağrısını pek çok ayetinde yinelemiştir. Hatta “Peygambere itaatin Allah’a itaat olduğunu” açıkça beyan etmiştir. Nitekim peygamberimiz (sav) “Her işin bir gayret dönemi vardır. Her gayret döneminden sonra bir gevşeme dönemi başlar. Kim gevşeme döneminde benim sünnetime uyar, sünnetimi ölçü alırsa o hidayete ermiştir. Kim de sünnetimi ölçü almadan hevasına göre hareket ederse o da helak olmuştur” buyurmuşlardır.

Bir toplum hidayete erdikten sonra tekrar dalalete düşebilir mi? Elbette düşebilir. Çünkü her insan son nefesine kadar imtihana tabidir. İhlâslı olanın her an ihlâsı kaybetme, hidayette olanın da dalaletle düşme, inkârcının iman etme, fasıkın ise tövbe etme imkânı vardır. Nitekim peygamberimiz (sav) “Bir topluluk hakkı bâtil, bâtili hak gösteren bir çekişmeye girerse dalalete düşer” buyurur. Yine bunun tersi, “Musibete sabreden, nimete şükreden, zulme uğradığında bağışlamasını bilen, haksızlık yaptığında af dileyen kimselerin de emniyete kavuşturularak hidayete erdirileceğini” de peygamberimiz (sav) haber vermiştir. Böylece dalaletin de hidayet de ancak hak etmekle kazanılacağı anlaşılmaktadır.

Süfyan bin Abdullah (ra) bir gün peygamberimize (sav) gelerek “Bana öyle bir şey söyle ki, onu yaptığım zaman hiçbir şeye ihtiyaç duymayayım, bana her halimde yeterli olsun” dedi. Peygamberimiz (sav) ona cevaben: “Allah’a inandım de, sonra istikamet üzere ol” buyurdular. Bunun için Bediüzzaman hazretleri devamlı olarak “Allah’ım bize hakkı hak olarak göster ona uymayı nasip et, bâtili da bâtil olarak göster ondan bizi koru” şeklinde dua ederdi, bize de böyle dua etmemizi tavsiye etmektedir.

Bu izahlardan hak ve hidayet üzere olmayanların Allah yolunda olmayacakları anlaşılmaktadır.

2. MALINI ALLAH YOLUNDA HARCAMAK

Yüce Allah Kur’an-ı Kerimde “Malını Allah yolunda Allah rızası için harcayıp kim Allah’a güzel bir borç verirse Allah onun karşılığını kat kat verir” buyurur. Bir başka ayetinde ise malını Allah yolunda harcayana yedi yüz misli vereceğini güzel bir misalle anlatır. “Mallarını Allah yolunda harcayanların hali bir buğday tohumuna benzer ki, ondan yedi başak sümbüllenir; her bir başakta da yüz tane vardır. Allah dilediği kimseye yaptığı hayır ve iyiliğin karşılığını böyle kat kat verir” buyurarak Allah yolunda mücadele için harcanan mala yedi yüz misli mükâfat vereceğini vaat etmiştir. Sadaka olarak verilen malın karşılığı bire on iken dine ve imana hizmet için harcanan malın karşılığı bire yedi yüzdür. Peygamberimiz (sav) de “Allah yolunda dine hizmet için bir şey infak edene Allah yedi yüz misli artırır” buyurarak bu ayeti izah etmiştir.

Resulullah (sav) buyurdular ki: “Müşriklere karşı mallarınızla, canlarınızla, elinizle ve dillerinizle cihad edin.” Mal ile cihat malı Allah yolunda, Allah rızası için harcamaktır. Can ile cihat Allah’ın emirlerine uygun yaşamak, nefisini Allah’a satmak demektir. El ili cihat elini

Allah'ın emrini yerine getirmek, sadaka vermek, insanlara yardım etmek ve ilim öğrenmek için kullanmaktır. Dil ile cihat etmek ise Müslümanlara nasihat etmektir.

İbn-i Hassasiye adı ile meşhur Bişr bin Mâbed peygamberimize (sav) geldi ve biat etmek istedi. Peygamberimiz (sav) ona “Allah'tan başka ilâh olmadığına, Muhammed'in onun kulu ve resulü olduğuna şahitlik etmek, beş vakit namaz kılmak, oruç tutmak, zekât vermek, hac etmek ve Allah yolunda cihat etmek üzere biat alıyorum” buyurur. Bişr bin Mâbed (ra): “Ey Allah'ın Resulü! Ben bunlardan ikisini yapamam. On devam var onunla çocuklarımın geçimini sağlıyorum. Zekât veremem. Cihaddan da nefsim korkar, çekinir. Kaçarsam da Allah'ın gazabına uğrayacağımı söylüyorlar. Bundan da korkuyorum” der. Peygamberimiz (sav) ellerini iki yana açıp hareket ettirir ve “Sadaka yok, cihat yok... O zaman cennete ne ile gideceksin?” buyurur. O zaman Bişr (ra) “Ey Allah'ın Resulü! Sana biat ediyorum” diyerek biat eder.

a. Allah Yolunda İnfak Ne Demektir?

Kur'an-ı Kerim “Sizlere ne oluyor ki Allah yolunda infakta bulunmuyorsunuz? Hâlbuki göklerin ve yerin bütün mülkü Allah'a aittir. Sonunda yine O'na dönecektir” buyurur. Kurtubi bu ayeti izah ederken şöyle der: “Mal Allah'ın bizi imtihan etmek ve acaba nasıl kullanıyorlar diye denemek için insanlara verdiği emanetidir. İnsan öldüğünüz zaman da bu mal Allah'a dönmüş olur. Bu durumda malı Allah'ın emrettiği şekilde kullanmayı engelleyen nedir?” diye sorar. İşte insanın imtihanı buradadır. Helalden kazanıp Allah yolunda harcanmayan malın sorumluluğu dışında insana bir faydası yoktur. Nitekim Tevbe suresinde “Altını ve gümüşü biriktirip Allah yolunda harcamayanları acı bir azap ile müjdele! Ahirette bu altın ve gümüşler cehennem ateşinde kızdırılır da alınları, yanları ve arkaları onlarla dağlanır. ‘İşte dünyada kendiniz için biriktirdiğiniz bunlardır; şimdi biriktirdiklerinizin tadına bakın’ denilir” buyrulur. Müslümanlar ikaz edilir. Peygamberimiz (sav) “Hangi altın ve gümüşte cimrilik edilir biriktirilird de Allah yolunda harcanmaz ise sahibine kıyamette ateş parçası olur ve onun ile dağlanır” şeklinde izah etmişlerdir.

Peygamberimiz (sav) çok zengin olan Hz. Hatice (ra) ile 25 yaşlarında evlenmişti. Kendisi de iyi bir tüccar olduğu için 40 yaşına kadar ticaret yaparak çok iyi kazançlar elde etti. Kendisine peygamberlik geldikten sonra bütün malını Allah yolunda harcadı. Bilhassa bi'setin yedinci senesinden onuncu senenin başına kadar Mekke müşrikleri müslümanları Şi'b-i Ebî-Tâlib'de muhasara altına alarak ambargo uyguladığı üç sene içinde bütün malını harcayarak tamamen tüketti. Hz. Ebu Bekir (ra) da çok cömertti. Bunun için ümmetin en efdali ve en şerefli idi. Resulullahın (sav) huzuruna bütün malını getirdi. Peygamberimiz (sav) “Geriye ne bıraktın?” diye sorunca da “Allah ve Resulünü!” cevabını verdi. Hz. Ebu Bekir'in (ra) kızı, peygamberimizin sevgili zevcesi Ümmü'l-mü'minîn Hz. Aişe (ra) da çok cömertti. Hz. Muaviye (ra) hilafeti döneminde kendisine 100 bin dinar göndermişti. Hepsini fakir ve fukaraya infak etti. Kendisine hiçbir şey bırakmadı.

Bunlar çok güzel örneklerdir, fazilet ve şeref levhalarıdır. Ancak bu husus bir emir değildir; bir tercihtir. Bize emredilen ve istenen ise farz olan zekâtı vermektir ki bu da malın onda biri ve ticari malların kırkta birini teşkil eder. Peygamberimiz (sav) malının yarısını öldükten sonra infak etmek isteyen Sa'd bin Ebî Vakkas'a (ra) “Varislerini zengin bırakman başkalarına el açar vaziyette bırakmandan daha hayırlıdır” buyurmuştur. Sahabelerine de “Malının bir kısmını ayır. Bu senin için hayırlıdır” tavsiyesinde bulunmuştur.

Hadis kitaplarında Allah yolunda harcamada bulunmak hususu genellikle “Gaziye Teçhiz Etme” konusu içinde ele alınmıştır. Gaziye teçhiz, Allah yolunda mücadele edenlere yapılacak maddi yardım ve destek anlamına gelir. Günümüzün manevi mücadelesinde bu husus dini kitaplar, gazete ve dergiler ile her nevi yayınları destekleme anlamı taşır. Çünkü zamanımızda tahribat ehl-i dalalet tarafından bu gibi vasıtalar ile yapılırken, tamirat da yine ehl-i iman tarafından aynı vasıtalar ile olmaktadır. Savaşın devlet imkânları ile yapıldığı, zamanımızda

halkın bu konuda yardımını da çok cüzî kaldığı ve savaşların da artık Allah için, din için yapılmadığı hususu dikkate alındığı zaman durum daha da netlik kazanacaktır.

Peygamberimizin (sav) bu konudaki teşvik edici hadislerinden bazıları şöyledir: “Allah yolunda bir kamçı ile yardımda bulunmak hac üstüne hac yapmaktan daha sevimlidir.” “Kim bir gaziye teşhiz etse, dönüncüye kadar ecri onadır. Kim Allah adının zikredildiği bir mescit yaparsa Allah ona cennette bir köşk bina eder.” “Üç şeyin ecrini kimse bilemez. Allah yolunda hizmet eden, Allah yolundaki gazilere yardım eden, atını gazilerden birine borç veren.” Burada gaziye atını vermek önemlidir. Allah için hizmet eden kişiye maddi imkân sağlamanın ve arabasını emrine vermenin ne derece Allah katında değerli bir hizmet olduğu görülmektedir.

İnsanlığa hizmet etmenin en güzel, en müessir ve en etkili yolu dine hizmet etmektir. Dine hizmetin günümüzde en müessir ve etkili vasıtası ise matbuat lisanı ile “İman ve Kur’an hakikatlerini muhtaç olanlara ulaştırmaktır. Bu hususa da işaret eden peygamberimiz (sav) “Kavmin efendisi ve en fazla ecirlisi olan, mükâfatı hak eden ona hizmet edendir” buyurmuşlardır.

b. Allah Yolunda İnfak’ın Hükümü ve Fazileti:

Yüce Allah Kur’an-ı Kerime Mü’minlerin vasıflarını sayarak başlar. Bakara Suresi ilk ayetlerinde şöyle buyurur: “Elif-Lâm-Mîm! Kendisinin Allah kelamı olmasından asla şüphe olmayan bu kitap muttakiler ve Allah’tan korkanlar için yol gösteren bir kitaptır. O muttakiler ki, gabya iman ederler, namazlarını dosdoğru kılarlar ve kendilerine rızık olarak verdiğimiz mallardan Allah yolunda harcarlar. Yine onlar, sana inzal edilene de, senden önce indirilen münzel kitaplara da, gelmesi muhakkak olan ahiret gününe de kesinlikle inanırlar. İşte onlar Rablerinden gelen doğru bir üzeredirler. Felaha ve kurtuluşa erecek olanlar da onlardır.”

“Allah katında gerçek iyilik, Allah’a, ahiret gününe, meleklerle, kitaplara, peygamberlere inanmak, mallarından yakınlarla, yetimlere, kölelere, yoksullara ve isteyenlere vermek, namaz kılmak, oruç tutmak, zekât vermek, anlaşmalarda sözlerinde durmak, sıkıntı, hastalık ve savaş zamanında sabretmektir. İşte sadıklar, doğru yolda olanlar ve Allah’tan korkan müttakiler bunlardır.” Bu ayette de iyiliğin iman ve salih amel ile muhtaçlara zekât ile yardım etmek olduğu ifade edilmektedir. Medine’de kible değiştirilerek Kâbe’ye çevrilince Yahudiler müslümanlar ile dalga geçmeye başladılar. Yüce Allah bu ayeti inzal buyurdu.

Bir diğer ayette yüce Allah: “Ey iman edenler! Kendisine alışveriş, dostluk ve şefaatin fayda vermeyeceği kıyamet ve ölüm gelmeden önce size verdiğimiz rızıktan Allah yolunda harcayın” buyurur. Bu ayetin öncesinde Talut ile Calut’un mücadelesi ve savaşı anlatılmaktadır. Sonra bu ayet gelmektedir. Cihat ile infak iç-içedir. Yüce Allah cihad ile infakı arka arkaya zikretmektedir. Çünkü nefisle ve can ile cihad etmek için de mutlaka mal lazımdır. Bunun için ayetlerin çoğunda “Malınızla ve canınızla” buyrularak mal öne çıkarılmıştır. Gerek maddi cihad anlamındaki savaş, gerekse manevi cihat anlamındaki ilim, fikir ve eğitim için mutlaka mal harcamak gerekir. Maldan fedakârlık etmeyenler hayırlı sonuç alamazlar. Bu ayetten sonra da Allah’ın isim ve sıfatlarından bahsederek “Marifetullah” dersinin zirvesi ve en büyük ayeti olan “Ayete’l-Kürsi” gelmektedir. Peygamberimiz (sav) “Bin ayet değerinde” dediği bu ayet için “Kur’an-ı Kerimde en büyük ayet, Âyete’l-Kürsidir” buyurmuşlardır.

“Allah yolunda malını harcayanın durumu yedi başak bitiren bir dane gibidir ki, her başakta yüz tane vardır. Allah dilediğine kat kat fazlasını verir. Allah’ın lütfü geniştir, o her şeyi bilir.” Amellerin fazileti bire on ve katlarıdır; ama Allah yolunda harcamanın sevabı doğrudan yedi yüz kat olduğu bu ayet ile sabittir.

Yüce Allah Kur’an-ı Kerimde “Mallarınızı Allah yolunda harcayın, bundan kaçınarak kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın. İyilik yapın, yaptığınız iyilikleri de güzelce yapın. Allah iyilik yapanları ve dürüst davrananları sever.” Burada kendi elleriyle tehlikeye atmak demek Allah yolunda harcamayı bırakmak demektir. İbn-i Abbas (ra) “Kişinin kendisini

tehlikeye atması Allah yolunda öldürülmekten sakınması demek değildir. Aksine Allah yolunda harcamayı terk etmesi demektir” der. Dehhak bin Cübeyr “Ensar Allah yolunda harcar ve sadaka verirlerdi. Bir sene kıtlık oldu ve onların beklentileri boşa çıktı. Allah yolunda harcamayı bıraktılar. Bunun üzerine bu ayet nazil oldu. Hz. Eyub el-Ensârî (ra) da “Kişinin kendisini helak etmesi savaştan kaçmak değildir. Siz bu ayeti kerimeye böyle mana veriyorsunuz. Aslında bu ayet bizim hakkımızda inmişti. Şöyle bir durum olmuştu; İslam yayılmaya başlayıp dinin koruyucuları artınca, biz Ensar arasında gizliden gizliye şöyle bir görüş meydana çıktı: Allah İslam'a üstünlük nasip eyledi ve insanlar arasında dinin yardımcıları çoğaldı. Mallarımız ve bahçelerimiz uzun zaman ilgilenemediğimizden berbat oluyor. Öyleyse bizler onlara bakalım, onları düzene sokalım İşte bunun üzerine bu ayeti kerime indi. Kendini tehlikeye atmak; kendi mallarının düzeni ile meşgul olup Allah yolunda cihadı terk etmektir” demişlerdir.

“Sevdiğiniz şeylerden Allah için harcamadıkça iyiliğe ulaşamazsınız” buyuran yüce Allah “Rabbinizin mağfîretine ve sizin için gökler ve er kadar genişliği olan Cenneti kazanmaya koşun ki Allah onu takva sahipleri için hazırlamıştır. Takva sahipleri ise, bollukta ve darlıkta infak ederler ve bağışta bulunurlar, öfkelerini yutarlar ve insanların kusurlarını affedenlerdir. Allah iyilik yapanları ve ihsanda bulunanları sever” buyurarak Allah için harcamanın neticelerini haber vermiştir.

Mü'minleri Allah'ı zikreden ve Allah için mallarını harcamaktan çekinmeyen kimseler olarak vasıflandıran yüce Allah şöyle buyurur: “Mü'minler o kimselerdir ki, Allah zikredildiği zaman kalpleri korku ile titrer. Allah'ın ayetlerini okuyup tefekkür ederler de bu onların imanlarını artırır ve yalnız Allah'a tevekkül ederler. Namazlarını gereği gibi kılarlar, kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden de Allah yolunda harcarlar. İşte gerçek mü'minler onlardır. Onlara rableri katından mağfîret, cennet ve cennette dereceler vardır” buyurur.

Kurtuluşun ancak Allah yolunda mallarını harcamakta olduğunu da “Mallarınız ve evlatlarınız sizin için birer imtihan vesilesidir. Asıl büyük mükâfat ise Allah katındadır. Allah'ın emir ve yasaklarına karşı gelmekten sakının, ona kulak verin ve itaat edin. Kendi hayrınız ve menfaatiniz için bağışta bulunun. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa onlar kurtuluşa erenlerdir” ayeti ile açıklamıştır.

3. FÎ-SEBİLİLLAH CİHAD

a. Cihad ve Savaş

Kur'an-ı Kerimde Cihad ve savaşı ifade eden üç tür kelime vardır. Bunlar: Cihad, Kıtâl ve Harb kelimeleridir. En az geçen kelime “Harb” kökünden gelen ve savaşmayı ifade eden kelimedir. Harb sözcüğü altı ayette geçmektedir. Kıtâl kelimesi doğrudan savaşmak ve öldürmek anlamında olup yüzden fazla ayette geçer. “Allah yolunda nefsi, canı ve malı ile mücadele etmek” anlamındaki “Cihad” kelimesi ise elli sekiz ayette geçmektedir.

“Fî-Sebilillah” yapılmayan hiçbir mücadele “Cihad” olmaz. Savaş anlamındaki “Kıtâl” de yine “Fî-Sebilillah” olmak şartı ile cihad olarak isimlendirilebilir. Bu durumda cihad umumdur, savaş onun içinde hususi ve arızî bir durumdur. Barış ve cihad esas, savaş ise geçici ve istenmeyen, ama mecbur kalınca son çare olarak kendisine başvuru bir durumdur. Bunun için cihad genel olup savaşı da kapsamı alanına almıştır. “Harb” kelimesi ise, cihad ve savaştan farklı olarak “Allah ve Resulüne” isyan etmek anlamında fitne, terör ve hareketlerini ifade etmek için kullanılmıştır.

Kur'an-ı Kerimde öldürmeyi ve savaşı ifade eden “Kıtâl” kelimesi ile 171 ayetin bulunması, savaşı esas aldığı için değil, fiili bir durum olan savaş istenmese de bunun ile ilgili hükümlerin çok olmasındandır. Çünkü savaş pek çok hukuk-u insaniye ile ilgilidir. Hak ve adaleti esas alan Kur'an elbette haksızlığı önlemek için pek çok ahkâmı bildirecektir. Çünkü Kur'ana göre “Bir insanı haksız yere öldürmek veya yeryüzünde fesat çıkarmak bütün insanları

öldürmek gibi büyük bir günah ve vebaldır.” “Adalet-i Mahza’yı esas alan Kur’an-ı Kerimdeki adaleti en güzel şekilde ifade eden bu ayet ile Kur’an-ı Kerim buyuruyor ki: “Bir masumun hakkı, bütün halk için de olsa iptal edilemez. Cenab-ı Hakkın nazar-ı merhametinde hak haktır; küçüğüne büyüğüne bakılmaz. Küçük büyük için iptal edilemez. Bir cemaatin selameti için, bir ferdin, rızası bulunmadan, hayatı ve hakkı fedâ edilmez.”

Bu dünyaya mühim görevler için gönderilen insanın pek çok vazifeleri vardır. “Yaratıcısı olan Allah’a karşı iman ve ibadet, kendisini doğru yola davet eden peygamberin sünnetine uymak ve kendisine ahiret saadetini kazandıran dinini tebliğ ve onun başkalarına ulaştırmak için mücadele etmek” bu vazifelerinden bazılarıdır. Burada anlatılmak istenen cihad, dini başkalarına ulaştırmak için sabırla, gayretle, meşakkatlere katlanarak çalışmak anlamına gelmektedir. Dini tebliğ ve insanları irşat ile beraber, nefis ve şeytanla mücadele, toplumdaki kötülükleri ve zulmü defetmek için azami gayret sarf etmek anlamına gelmektedir. Cihad başka, savaş başkadır. Cihad he müslümanın her zaman yapması gerekli olan bir ibadet iken, Kur’anın “KITAL” dediği savaş ise harici tecavüze karşı devlet eliyle yapılır. Bunun için Kur’an-ı Kerimde içerisinde “CİHAD” ve “MÜCAHEDE” kelimelerinin geçtiği ayetler “manevi cihadı” yani kişinin nefsi, malı ve canı ile yapacağı cihadı anlatır. İçerisinde KITAL ve MUKATELE kelimelerinin geçtiği ayetler ancak maddi ve silahlı olan ve devlet başkanının liderliğindeki bir savaşı ifade etmektedir.

Ehli Sünnet ve’l-Cemaatin mezhep imamları ve müçtehitleri “Ey İman edenler! Allah’a, Resulüne ve sizden olan meşru Ulü’l -Emre itaat edin. Aranızda ihtilafa düşerseniz onu Allah’ın kitabına ve Resulünün sünnetine havale ediniz. Allah’a ve ahiret gününe inanıyorsanız böylesi sizin için daha hayırlıdır ve neticesi daha güzeldir” ayetine uyararak devlet eliyle olmayan bir savaş ve kıtali fitne sayarak dâhilde asayişin teminine önem vermişlerdir. Kur’an-ı Kerime ittibaen cihadı kıtalden ayırmışlardır. Cihadı manevi mücahede olarak anlayıp ilimle, “Emr-i bil-Ma’ruf ve Nehy-i Ani’l Münkeri” en güzel şekilde yapmışlar ve halkı irşada önem vermişlerdir. Dâhili fitnelere alet olmamışlardır.

Bediüzzaman Said Nursi (RA) ise “Dâhilde cihad manevidir. Manevi tahribata karşı sed çekmektir. Bununla dâhilî âsayişe bütün kuvvetimizle yardım etmektir. Cihad-ı manevinin en büyük şartı da vazife-i İlahiyeye karışmamaktır. Bizim vazifemiz hizmettir; netice Cenâb-ı Hakka âittir. Biz vazifemizi yapmakla mecbur ve mükellefiz” diyerek işin gerçeğini ortaya koymuş ve Kur’anın yanlış anlaşılmasını önlemiştir. Selef-i Salihinin ve Ehli Sünnet ve’l -Cemaatin haklı görüşünün doğruluğunu ispat etmiştir.

İlk cihad "Oku!" emriyle başlamıştır. Dinin temeli ve esası imandır. İman ise bir olan Allah'ın vahdaniyetine, her şeye kadir olduğuna, her yerde hazır ve nazır olduğuna, her şeyi bildiğine, gördüğüne ve her şeyi bizzat kudreti ile yarattığına iman etmek demektir. Bu iman okumak ve ilim öğrenmekle kazanılır. Sonrasında ise imanın verdiği teslimiyet ile Allah'ın emirlerine uymak, gönderdiği peygamberine itaat etmek gelmektedir. Allah'ın dinini kabul edip, ona uyduktan sonra bunda sebat etmek, dinin düşmanları olan başta nefis ve hevası, kötü arzu ve istekleri ile mücadele etmek gerekir. Bu da mücadele ve mücahede gerektirir. Bunun için cihad namaz, oruç, zekât ve hac gibi her Müslüman'a farz kılınmış bir ibadettir.

Yüce Allah Ehl-i Kitap ile nasıl mücadele edeceğimizi de şöyle belirler: “Ehl-i kitapla en güzel şekilde mücadele edin. Güzellikle, yumuşaklıkla, delil ve ispat yoluyla onlara vahdaniyet delillerini anlatın. Ancak onlardan zulme sapanlar müstesnadır. Onlara deyin ki ‘Bize indirilene de size indirilene de inandık. Bizim ilahımız da sizin ilahımız da birdir. Biz ancak O’na boyun eğerez.’” “Sen onların kötülüklerini en güzel hasletlerle, şirk ve inkârlarını da en güzel tevhit delilleri ile defet. Onların yakıştırdıklarını biz daha iyi biliriz.” Bu ve benzeri ayetlerde yüce Allah vahdaniyeti tevhit delilleri ile ispat ederek ehl-i kitap ile mücadele etmemizi istemektedir.

Âlemlere rahmet olarak gönderilen Peygamberimizin (s.a.v.) getirdiği en büyük rahmet, tevhid esasına dayanan Allah'a imandır. Yine onun getirdiği inanç esaslarından olan ahirete

iman gerek ailede, gerek şehirde ve gerekse memlekette huzurun, emniyet ve asayişin, hukukun ve ahlakın kaynağıdır. Bütün bunlar bizatihi rahmettir. Gerçek manada cihad da herkesin bu rahmetten istifadesi için çalışmak ve gayret etmektir. Bu gayretin en güzel şekli de Bediüzzaman'ın dediği gibi "Ahlak-ı İslamiyenin ve hakaik-ı imaniyenin kemalatını e'falimizle izhar etmek" tarzında olmalıdır. "O zaman sair dinlerin tabileri cemaatlerle islamiyete gireceklerdir." Zaten cihadın amacı da, cihattan istenen sonuç da budur.

Peygamberimiz (sav) "Allah beni peygamber olarak gönderdiği andan itibaren cihad ümmetime farz kılınmıştır. Ta ümmetimin son kısmı Deccal ile mücadele edinceye kadar bu farziyet devam edecektir" buyurur. Öyle ise "Müşriklerle mallarınız ve canlarınızla mücadele ediniz."

"Allah yolunda" genel bir fondur. Hayra götüren ve müslümanları zarardan koruyan bütün yollardır. Cihad, ilim, sosyal yardım ve İslam'ın yücelmesine hizmet eden bütün alanları kapsamaktadır.

Kur'an-ı Kerimde cihaddan maksat "Manevi Cihattır" Kıtalden maksat ise savaştır. Savaş devlet eliyle yapılırken cihat herkes tarafından yapılır. Manevi cihat farz-ı ayn ve bu zamanda muzaaf bir farz-ı ayn iken, savaş anlamındaki cihada katılmak ise farz-ı kifayedir.

Cihat ile savaşın farkını anlatmak için şimdilik bu kadarı yeterlidir.

b. İlim Öğrenmek: (Eğitim ve Öğretim)

Tüm kötülüklerin kaynağı cehalettir. Bunun için cehalete karşı ilimle mücadele etmek her insanın görevidir. Hakka ulaşmak ve doğruyu bulmak isteyen herkes öncelikle cehaletten kurtulmalıdır. Yüce Allah insanlığa peygamberler göndererek öncelikle onların cehaletten kurtulmasını murat etmiştir. Bunun için peygamberimize (sav) gelen ilk vahy ve Allah'ın ilk emri "Allah'ın adı ile OKU!" hitabı olmuştur. Peygamberimiz bu emre imtisalen ilk olarak cehalete karşı ilimle mücadeleye başladı.

İslamiyet'ten önceki döneme "Cahiliye Dönemi" denmektedir. İman ve ibadet ilmin eseri olduğu gibi, inkâr, şirk ve küfür de cehaletin eseridir. İslam'ın amacı ilmi ihya etmek ve bununla cehalet zulmetini izale etmektir. İlmin akıllar ve kalpler üzerinde icra ettiği tesiri silah gücüyle temin etmek mümkün değildir.

Temeli ilimle tebliğe ve davete dayanan İslam'ın bu yayılma metoduna "**Kur'an ve ilimle cihad**" adı verilmektedir. Nitekim tüm peygamberler Allah'ın kendilerine vahy yoluyla vermiş olduğu ilahi kitapları okuyup okutarak-öğrenip öğreterek, eğitim ve öğretim yoluyla, yani ilimle insanların kalplerine, gönüllerine ve akıllarına hükmetmiş küfürle, cehaletle mücadele etmişlerdir. Hz. Musa (as) Sina çölünde kırk yıl Tevrat'ı okutarak yetiştirdiği genç ve bilgili bir nesille Kudüs'ü fethederek büyük bir medeniyetin temellerini attı. Bu nesil daha sonra dünyaya hükmetti. Hz. İsa (as) İncil'i okutarak eğittiği havarileri sayesinde Hıristiyanlığı dünyaya kabul ettirdi. Hz. Muhammed (sav) Kur'an-ı Kerimi okuyup öğreterek 50 yıl gibi kısa bir zamanda üç kıtaya İslamiyeti yaydı, cahil ve bedevi Arap kavmini medeni milletlere muallim ve üstat eyledi.

Yüce Allah Kur'an-ı Kerimde varlık ve birliğin kâinattaki delillerini ayetleri ile izah ettikten sonra şöyle buyurur: "Ey Resulüm! Sen kâfirlere uyma, onlara karşı Kur'anın delillerini ortaya koyarak büyük bir mücadele ile cihad et." Mekke'de nazil olan bu ayetlerde yüce Allah delil ve hüccetlerle mücadele ederek müşrik ve sefihleri mağlup etmeye çalışmanın, kılıçla mücadele etmekten daha mühim olduğunu bu nevi cihada da "**Büyük Cihad**" denildiğini ifade etmektedir. Elmalılı Hamdi Yazır da "Düşünmeli ki bu ne büyük bir emirdir. Tebliğe memur olan Hz. Muhammed'in (sav) elinde Kur'andan başka hiçbir silah yokken, o Kelamullah en büyük cihadı yapmaya kifayet ediyor. Mekke'de başlayan bu büyük cihad tüm dünyaya yayılıyor" şeklinde izah ederek en büyük cihadın hak ve hakikati anlatmanın ve Allah'ın varlık ve birliğini, kudret ve azametini kalplere, akıllara ve gönüllere yerleştirmenin ne büyük bir cihad olduğunu ve bunun da ancak ilimle yapılabileceğini belirtiyor.

Biz araştırmalarımızda gördük ki Mekke’de nazil olan ve Medine’de nazil olduğu halde içerisinde ‘‘Cihad’’ ve ‘‘Mücahede’’ ifadelerinin geçtiği tüm ayetler manevi olan ilimle, fikirle yapılan cihadı emretmektedir. Ancak Medine de nazil olan ve içinde ‘‘Kıtal’’ ve ‘‘Mukatele’’ ifadelerinin geçtiği ayetler müşriklerin tecavüzlerini defetmek için harici düşmana karşı ‘‘Savaş’’ emrini ifade etmektedir.

Bunlardan da anlaşılıyor ki CİHAD AYRIDIR, SAVAŞ BÜTÜN BÜTÜN AYRIDIR. Cihad her müslümanın görevi iken, savaş ancak devlet eliyle yapılır. Dâhilde cihad vardır ve tebliğ, irşad; eğitim ve öğretim tarzındadır; ama memleket dâhilinde devlet eliyle olmayan silahlı savaş anarşi ve terörden başka bir şey değildir ve bunun İslam’ın cihad emri ile hiçbir ilgi ve alakası yoktur. Çünkü devlet eliyle yapılmayan bir savaş anarşi ve terörden başka bir neticeyi vermez.

Ancak memleket dâhilinde haksızlık ve zulümler oluyorsa bunu dile getirmek ve hakkını savunmak her insanın vazifesidir. Peygamberimiz (sav) ‘‘Zalim bir idareci karşısında hak söz söylemek, hak ve adaleti istemek, en büyük cihaddır’’ buyurarak bunu dile getirmiş ve hakkı müdafaaı büyük cihad olarak nitelemiştir.

Yine Hz. Peygamber (SAV) şöyle buyurmuştur: ‘‘Bazı insanlara ne oluyor ki yakınlarını dini konuda bilgilendirmiyorlar? Öğüt vermiyorlar? İyiliği emredip kötülükten sakındırmıyorlar? Bazılarına da ne oluyor ki komşularından bilgi almıyorlar? Dinlerini öğrenmiyorlar ve öğüt almıyorlar? Allah’a yemin ederim ki insanlar ya dini konularda bilgi sahibi olurlar, ‘‘Emr-i bil-ma’ruf ve Nehy-i anil-münkeri’’ yaparlar, öğüt alırlar, dinlerini öğrenirler veya hepsine birden azap gelir.’’

İslam’da öğretinin esası Kur’an ve Sünnetin öğretilmesidir. Peygamberin görevi de insanlara Kur’anı öğretmektir. Nitekim yüce Allah Kur’an-ı Kerimde buyurur: ‘‘Kendi içinizden bir peygamber gönderdik ki, size ayetlerimizi okusun, sizleri inkâr ve günah kirlerinden korusun, temizlesin, size kâinatın ve varlıkların amaçlarını ve sırlarını ve daha bilmediğiniz nice şeyleri öğretsin.’’

Peygamberin görevi Kur’anı ve sünnetini inananlara öğretmek olduğu gibi, peygamberden sonra da bu görevi yapan bilginler olmalıdır. Bunu yüce Allah emrederek şöyle buyurur: ‘‘Sizler de Allah’ın kitabını okuyup okutan, öğrenip öğreten Rabbaniler ve halis kullar olun.’’ Ayet-i Kerimede ifadesini bulan ‘‘Rabbaniler’’ den maksadın ‘‘Allah’ı bilen, insanlara öğreten, Rablerine bağlı ilim sahipleri’’ olduğunu müfessirler belirtmişlerdir. Eğitim ve öğretim olmadan din olmaz. Bunun için Peygamberimiz (sav) ‘‘Âlimin mürekkebi şehitlerin kanından üstündür’’ buyurdular.

Yine Peygamberimiz (sav) bu konuda buyurdular ki: ‘‘İlim öğrenmek namazdan oruçtan, hacdan ve Allah yolunda savaşmaktan daha faziletlidir.’’ ‘‘İlim öğrenin, ilmin tahsili Allah korkusu verir, İlmî öğrenmeyi istemek ibadettir. İlmî müzakere Allah’ı tesbih etmektir. İlimden bahsetmek cihaddır.’’

‘‘İlimle cihad mı üstündür, silahlı savaş mı daha üstündür?’’ şeklindeki bir suale İslam bilginleri şöyle cevap verirler: ‘‘İlimle cihad asıldır. Silahla cihad ancak malı korumak, namusu korumak, dini düşmanın tasallutundan korumak, nefsi müdafaa ve korumak için müteceviz zalimlere karşı devlet eliyle yapıldığı için ilmi cihadın fer’i sayılır. Eğitim ve öğretime dayalı bir din olmazsa, din için savaşın bir anlamı kalmaz. Cihad ancak ilim üzerine bina edilir.’’ Bundan dolayı elbette ilimle cihad savaştan üstündür. Bunun için yüce Allah ‘‘Herkesin savaş için çıkması gerekmez. Bir kısım insanlar geride kalarak dini öğrenip öğretsinler’’ buyurur. Bunun için İslam dünyasında ‘‘İlmiye Sınıfı’’ askerlikten muaf tutulurdu.

c. İmanın ve İlimin Gereğini Yapmak:

İlimin başı Allah’ı bilmektir. İlimin amacı da Allah’ı tanımak ve tanıtmaktır. İnsanın yaratılış amacı da budur. Bu amacı gerçekleştirecek olan da ilim ehli ve ilim adamlarıdır. Gerçek

âlimler de bunlardır. Yüce Allah Kur'an-ı Kerimde: "Allah'ın varlığına ve birliğine Allah şahittir. Melekler de adaleti ayakta tutmaya çalışan dengeli ilim sahipleri de buna şahittirler" buyurur.

Allah'ın birliğine şahit olan ve Allah'ı tanıyarak tanıtan ilim sahiplerinin dereceleri Allah katında çok yüksek olduğu gibi, Allah onların derecelerini toplum içinde de yücelteceğini ifade etmektedir. Onların yücelmelerinin sebebi Allah'ı tanımları, bunun alameti de onların Allah'tan korkmalarıdır. Bunun için yüce Allah "Allah'tan gerçekte âlimler korkar" buyurmuştur.

İlim yeterli değildir. İlim ile amel etmek şarttır. İmanın ameli Allah korkusudur. Bu korku insanı inancın gereği olan "salih amele" yönlendirir. Salih amelin başında ise insanlara Allah'ı tanıtmak gelmektedir. Allah'ın kelamı olan "Kur'an-ı Kerimi" ve onun tercümesi olan "Kâinat kitabını" da en iyi şekilde anlayan yine âlimlerdir. Yüce Allah bu hususu da "Bunları âlim olanlardan başkası anlamaz" ayeti ile bize bildirmektedir.

İlim sahiplerinin diğer bir özelliği de insanı fani dünyadan ahirete yönlendirmeleridir. Nitekim yüce Allah "İnanıp hayırlı amel işleyenler insanları Allah'ın ahirette vereceği sevaba yönelmelerini sağlarlar" buyurur. Gerçek bilginlerin diğer bir özelliği de insanlar arasındaki anlaşmazlıkları çözüme kavuşturmalarıdır. Yüce Allah bu hususu da "Kur'andan hüküm çıkarabilen âlimlere sorarlarsa elbette onların işin doğrusunu söylerler" buyurarak ifade eder.

"Güzel ahlak ile ilmin münafıklarda bulunmayacağını" söyleyen peygamberimiz (sav) "İman çıplaktır. Elbisesi takva denen Allah korkusu, meyvesinin ise ilim olduğunu" belirtir. Allah kokusunun ilim ile beraber bulunması gerçek âlimin Allah korkusuna sahip olan ve Allah'ı bilen birisi olduğunu göstermektedir. Buradan Allah'ı bilmeyen kimsenin âlim olamayacağını da çıkarmak mümkündür.

"Âlimin abiden yetmiş derece daha üstün olması" elbette ibadet yönü ile değildir. İmanın kemali ile alakadar bir husustur. Eğer ibadet ile üstünlük sağlansaydı abidin âlimden üstün olması gerekirdi. Kaldı ki abidin de ilmi ile ibadet ettiği, âlimin de abid gibi ibadet ettiği bir gerçektir. İmanın kemali ise Allah'ı isim ve sıfatları ile tanımaya bağlıdır. Bunun için ilmin hayırlısı iman ilmidir.

Peygamberimiz (sav) "Allah'ı bilen ve isim ve sıfatları ile tanıyan, kalbinde Allah sevgisi ve korkusu ile hareket eden bir âlimin az amelinin kendisine fayda vereceğini, Allah'tan gafil birinin çok amelinin kendisine fayda vermeyeceğini" söyleyerek Müslümanları iman ilmine yönlendirmiştir. Tabi'in büyüklerinden ve İmam-ı Azam'ın da hocalarından olan Hasen-i Basri (ra) "Rabbimiz bize dünyada iyilik ver; ahirette iyilik ver, bizi cehennem azabından koru" dua ayetinde kastedilen iyiliğin dünyada ilim ve amel ahirette ise cennet olduğunu ifade eder.

Peygamberimiz (sav) "İlmi bir meseleyi öğrenmek yüz rekât nafilâ namaz kılmaktan hayırlıdır." "Âlimden bir meseleyi öğrenmek tüm dünyadan daha hayırlıdır" buyurması elbette ibadet ile ilgili bir mesele hakkında olmamak gerektir. Allah'ın zat, sıfat ve esmasına ait imanî bir meselenin öğrenilmesi, imana dair bir şüphenin giderilmesi ile alakalı ilim olması gerekir.

Bütün bu hususlar nefisle, şeytanla ve ehl-i dalalet ile mücadele sonucu kazanılır. Bu hususta nefis ve şeytanın her çeşit şüphe ve tuzağından kurtularak hak ve hakikati aramak ve bu hususta sebat etmek elbette bir büyük mücahede sonucudur.

Peygamberimiz (sav) "İlim bir hazinedir, anahtarı ise sormaktır. Bir soru dört kişiye sevap kazandırır. Soruyu soran, cevap veren, dinleyen ve onları severek bu meclisi tertip edenlere" buyurmuştur. Peygamberimiz (sav) böyle bir "İlim meclisinde bulunmak bin rekât nafilâ namaz kılmaktan, bin hastayı ziyaret etmekten, bin cenazeyi teşyi etmekten hayırlıdır" buyurdular. Sahabeler sordular: "Kur'an okumaktan da mı hayırlıdır?" Cevap verdiler: "Kur'an ancak ilimle fayda verir, manası bilinmezse fayda vermez" buyurdular.

d. Allah Yolunda Çalışmak ve İnsanları Allah'ın Yoluna Davet Etmek:

Yüce Allah Kur'an-ı Kerimde: “İnsanları Allah’ın yoluna hikmetle, güzel öğütle davet et, onlarla en güzel şekilde mücadele et” emreder. Bunu da insanlara “Kitabı ve hikmeti öğretmek” şeklinde olduğunu belirtir. “Ben müslümanım diyerek insanları Allah’a davet eden ve salih amel işleyen daha güzel sözlü kim olabilir?” buyurur.

Peygamberimiz (sav) Yemene gönderdiği Muaz bin Cebel’e (ra) hitaben “Senin davetinde bir kişinin iman ederek hidayete ermesi bütün dünyadan ve içindekilerden daha hayırlıdır” buyurmuştur. Yine “Sizden birinizin Allah yolunda çalışması evinde yetmiş sene namaz kılmasından hayırlıdır. Allah-u Talanın sizi mağfiret etmesini ve cennete koymasını isterseniz Allah yolunda cihat ediniz” buyurdular.

Allah yolunda cihadın en mükemmeli ilim öğrenmek, bilhassa iman ilminde derinleşmek ve öğrendiklerini başkaları ile paylaşmaktır. İlmi öğrenmek “Cihad” başkaları ile paylaşmak ise “Tebliğ”dir. Peygamberimiz (sav) “Allah, melekleri ve yer gök ehli, hatta yuvalarındaki karıncalar ve denizin dibindeki balıklar dahi insanlara hayır ve iyiliği öğretenlere salât yani dua ederler” buyurur.

Peygamberimiz (sav) “İnsanlara ‘Lailahe İllallah’ diyene kadar savaşmakla emr olundum” buyurması “Lâ ilâhe illallah” demeyenler ile savaşın anlamında değildir. Bu hadis insanları imana zorlama anlamında değildir. Bilakis her ne suretle olursa olsun “Lâ ilâhe İllallah” diyene kılıç çekmenin haram olduğunu belirtmek içindir. Nitekim Üsame bin Zeyd savaşta böyle birini öldürmesi üzerine peygamberimiz (sav) onu azarlamış ve “Kalbini yarıp baktın mı?” diyerek yanından uzaklaştırmıştır.

İnsanları Allah’ın yoluna davet eden çoktur; ama gerçekten Allah yoluna davet eden azdır. Bu husus çok önemlidir. Zira şeytan insanları Allah’ın yoluna çağırıyor diye yoldan çıkarır. Bu davet nefislerin hoşlanacağı şekilde olursa o zaman nefisine meftun olanların pek çoğu elbette aldanacaktır. Hâlbuki dinin amacı “nefsi gemlemekle hevesatına engel olmak ve ruhu maaliyata teşvik etmektir.”

Bu hususta da bu kadar bilgi ile yeterlidir.

e. Ashâbu’s-Suffe: (Mescid ibadet yanında bir eğitim yeri olması.)

Peygamberimiz (sav) mescidi ibadet yanında bir eğitim ve öğretim yeri olarak düzenlemiştir. Mescide girdiği bir zamanda cemaatin bir kısmını ibadet ve zikirle meşgul, diğer bir kısmını ise ilimle meşgul görmüş ve “Ben muallim olarak gönderildim” buyurarak ilim halkasına oturmuştur.

Mekke döneminde “Daru’l-Erkâm” ile başlayan eğitim ve öğretim faaliyeti Medine’de “Mescid-i Nebevî”de devam etmiştir. “Eshab-ı Suffe” burada kalan yatılı öğrencileri ifade etmektedir. Daha sonra İmam-ı Azam Ebu Hanife, İmam-ı Mâlik, Hasen-i Basrî gibi büyük bilginler hep mescitlerde talebe yetiştirmişlerdir. Daha sonraları camilerin yanına Mektepler inşa edilerek cami ibadete ve yanındaki mektepler ve medreseler de eğitim ve öğretime tahsis edilerek birer külliye haline getirilmişlerdir.

Peygamberimiz (sav) Medine’ye hicret edince ilk olarak müslümanların bir araya gelerek ibadet edecekleri ve toplanıp meselelerini istişare edebilecekleri bir mescid inşâ etti. Buranın arsasını dayıları olan Neccaroğullarından parasını vererek satın aldı ve mescidin inşasında bizzat çalıştı. Bu mescide “Mescid-i Nebevî” adı verildi. Mescid-i Nebevinin kuzey duvarına bir sundurma yapılarak Hurma dalları ile üzeri örtüldü. Buraya da “Suffâ” denildi. Sahabelerin bekâr olanları ve kendilerini ilme vererek Kur’an-ı Kerimi ve Sünnet-i peygamberiyi öğrenenleri burada eğitmeye başladı. Bu sahabelere de “Eshab-ı Suffâ” adı verildi.

Kavim ve kabilesi arasında Müslüman oldukları için barınma imkânı bulamayan genç sahabeler hicretle Medine’ye gelerek burada kalırlardı. Mescid-i Nebevinin yanında yapılan Sofâ” da toplanır ve barınırlar, iman ve Kur’an dersi alırlardı. Burası bir okul ve medrese

niteliğinde olduğu için İslam dünyasında medreseler camilerin ve mescitlerin çevresinde yapılmıştır.

“Ashab-ı Suffa” Mekke’deki “Daru’l-Erkâm”ın vazifesini görüyordu. Burada kendini ilme vermiş, ne ticaret ve ne de ziraat ile meşgul olmayan sahabeler vardı. Kur’anı öğrenir ve peygamberimizin (sav) sohbetleri ile kendilerini yetiştirirlerdi. Feragat ve fedakârlık örneği olan ve kendilerini ilme veren bu sahabeler çoğu zaman oruç tutarak idare ederlerdi. Sahabelerden kıraat ve kitabeti olanlar bunlara kıraat ve kitabet öğretirdi. Burada öğretmenlik yapanlara “Kurra” denirdi. Bundan dolayı Suffa’ya “Daru’l-Kurra” da denilmiştir. Burada eğitim gören ve peygamberimizin (sav) Medine’de bulunduğu süre içinde eğitim alan sahabelerin toplam adedi 500’ü geçtiği rivayet edilmektedir. Evlenenler buradan ayrılırlardı. Yerlerine bekâr olan başkaları alınırdı.

Suffe ehli de son derece ihtiyaç ve zaruret içinde olsalar da izzet ve şereflerini, iffet ve vakarlarını koruyarak başkalarından bir şey istemezler ve dağdan sırtlarında odun taşıyarak, zengin ve varlıklı kimselerin Müslüman ve Yahudi ayırmaksızın işlerini yapar ve ücretlerini alın teri ile alırlardı. Bunun için yüce Allah onları Kur’anda övmüş ve Bakara Suresi 273 ayeti onlar hakkında nazil olmuştur.

Suffe ehli gündüzleri mescide ilim ve ibadetle meşgul olur, suffeyi de müzakere meclisi ve yatakhane olarak kullanırlardı. Bu sahabelerin öğretmenleri de Abdullah bin Mesut (ra) Ubey bin Kaab (ra) Muaz bin Cebel (ra) Ebu’d-Derdâ (ra) Ubâde bin Sâmit (ra) gibi meşhur âlim sahabelerden oluşmaktaydı. Sahabeler içinde binden fazla hadis rivayet eden ve “Müksirûn” unvanına layık olan meşhur yedi sahabenin üçü olan Ebu Hureyre (ra) Abdullah bin Ömer (ra) (Hz. Ömer’in oğlu) ve Ebu Said el-Hudrî (ra) bu mektebin talebelerindendir.

Peygamberimiz (sav) burada kendini yetiştiren elemanları çevre kabilelerden talep edenlere muallim ve mürşit olarak gönderirdi. Raci’ ve Bi’r-i Mâune de kalleşçe pusuya düşürülerek şehit edilen 70 (yetmiş) “Kurra” sahabe böyle bir göreve giderken şehit olmuşlardır.

f. Eshab-ı Suffe’nin Giderleri:

Suffe’nin ihtiyaçları ile peygamberimiz (sav) bizzat ilgilenir ve kendisine gelen sadaka ve zekâtları onlara ayırırdı. Ashabın zenginlerine de yardımcı olmalarını tavsiye ederdi. Ayrıca sahabelerine suffe ehlinden götürebilecekleri kadar misafir almalarını da tavsiye ederdi. Onun için bunlara ayrıca “Edyâfu’l-müslimîn” denirdi. Buhari’nin nakline göre peygamberimiz (sav) “İki kişilik yiyeceği olan Ashab-ı Suffeden bir üçüncüsünü götürsün, dört kişilik yiyeceği olan bir beşincisini götürsün” buyurmuş, Hz. Ebubekir (ra) üç kişiyi, peygamberimiz (sav) de on talebeyi alarak evine götürmüştür.

Eshab-ı Suffa’nın geçimini peygamberimiz (sav) üslenmiştir. Peygamberimiz (sav) de sahabelerin zenginlerinden aldığı zekât, sadaka ve diğer bağışlardan oluşurdu. Çünkü bu sahabeler ne ticaretle ve ne de bir sanatla meşgul olmadıkları için para kazanamazlardı. Suffe’nin önde gelen talebelerinden en çok hadis rivayet eden Hz. Ebu Hureyre (ra) şöyle der: “Benim çok hadis rivayet etmem, Ensar’ın (ra) ziraat ve ticaret ile meşgul oldukları halde benim sadece peygamberimizin (sav) sözlerini ve nasihatlerini öğrenmekle meşgul olmamandır.”

Peygamberimiz (sav) elbette sahabelerin Suffe için verdikleri zekât ve sadakaları onların şahıslarına vermez, müessese namına alır ve Suffe’de bulunan sahabelerin maiyetleri için harcardı. Zaman zaman onlarla sohbet eder, yaptıkları hizmetin Allah katında makbul olduğunu belirtir ve önemini şu sözlerle ifade ederdi. “Şayet sizler kendiniz için Allah katında neler hazırlandığınızı bir bilseniz, yoksulluğunuzun artmasını ve ihtiyaçlarınızın çoğalmasını isterdiniz.”

Peygamberimiz (sav) Eshab-ı Suffe'ye o derece değer verir ve ilgilenirdi ki kendi hâne-i saadetlerini ihmal eder, önce onların ihtiyaçlarını gidermekle uğraşır. En değerli kızı Hz. Fatıma (ra) el değirmeni ile un öğütmekten yorulduğu için peygamberimizden (sav) bir köle ve hizmetçi istemesi üzerine “Kızım, sen ne diyorsun? Ben henüz Ehl-i Suffe'nin ihtiyaçlarını karşılayarak yoluna koyamadım” diyerek isteğini reddettiği meşhurdur.

Peygamberimiz (sav) sadaka ve zekât kabul etmezdi. “Allah için tebliğ görevini yapmak” ve “Tebliğ karşılığında bir ücret istememek” yüce Allah'ın peygamberlere emri olduğu için zekât ve sadakayı asla kabul etmezdi. Bu açıdan İslam bilginleri ve fakihleri peygamberimize ve sülalesinden gelen ehl-i beyte zekât haramdır” demişlerdir. Peygamberimiz (sav) bundan dolayı kendisine bir şey getirilince “Bu sadaka (Zekât) mıdır, yoksa hediye midir?” diye sorarlardı. Sadaka (Zekât) denirse ona el sürmeden hemen Ashab-ı Suffe'ye ulaştırırdı. “Hediyedir” denirse onu kabul eder, bununla beraber Suffe için pay ayırmayı da ihmâl etmezdi. Bir gün kendisine sadaka olarak bir tas hurma getirilmişti. Hz. Hasan (ra) küçük olduğu için elini uzatarak bir hurma aldı. Peygamberimiz (sav) derhal elinden aldı ve “Biz ehl-i beyt sadaka yemeyiz. Sadaka bize helal değildir” burdular.

Ensar Medine'ye gelirken tüm mal varlıklarını Mekke'de bıraktıkları için ilk senelerde çok yoksulluk ve fakirlik çekiyorlardı. Kendileri bulamıyorlardı ki Suffe'ye versinler. Bunun için Eshab-ı Suffe de çok sıkıntı çekiyordu. Bazen üç gün yiyecek bulamadıkları oluyordu. Peygamberimiz (sav) onları teselli ediyor ve “Ey Ashab-ı Suffe! Size müjdelersun. Her kim sizin şu bulunduğunuz hal ve sıfatları taşır ve bu durumdan şikâyetçi olmayarak bana kavuşursa bilin ki o benim refikim ve arkadaşımdır” buyuruyordu.

Bir defasında peygamberimiz (sav) bir kap sütü Eshab-ı Suffe'nin tamamına içirerek gösterdiği bir mucize bu sahabelerin ne kadar ihtiyaç içinde olduklarını göstermesi açısından enteresandır.

Yüce Allah Kur'an-ı Kerimde “Sadakalar, kendilerini Allah yolunda hizmete adanmış fakirler içindir ki, onlar yeryüzünde dolaşıp hayatlarını kazanmaya fırsat bulamazlar. Onların hallerini bilmeyen kimse, istemekten çekindikleri için, onları zengin sanır. Ey Habibim, sen onları yüzlerinden tanırısın. Yoksa onlar insanlardan ısrarla bir şey istemezler. Ve siz her ne bağışta bulunursanız, şüphesiz Allah onu hakkıyla bilir” buyurur. Müfessirler bu ayetin “Ashab-ı Suffe” hakkında nazil olduğunu özellikle belirtirler.

Peygamberimiz (sav) “Allah halim, utangaç, kalbi zengin ve iffetli kullarını sever. Fahış konuşan, dili bozuk, dilencilik yapan ve insanlardan bir şey isteyince ısrar eden kimselere de buğz eder” buyurmuşlardır. Bir kimsenin Allah için ve Kur'an için bana veriniz demesi ve bunda ısrarcı olması ilah sayılır ve hoş bir şey değildir. İsrarla istemek dilenmek demektir. Dinimiz bunu asla hoş karşılamaz. Peygamberimiz (sav) “Kim dilencilik kapısını açarsa Allah da ona fakirlik kapısını açar” buyurmuşlardır. Yine peygamberimiz (sav) kendisine biat edenlerden “halktan bir şey istemeyeceğinize söz alarak biat almıştır.” Bunun için sahabeler atın üstünde iken kamçısı düşse istemezler ve inerek kendileri alırlardı. Bir insanın ihtiyacı olmadığı halde dilenerek aldığı şey kedisine haramdır. İstemeden gelirse onu Allah sevk etmiştir. Helaldir ve ondan yiyebilir. Yüce Allah bunun için “Sizden hizmetlerinin karşılığında bir şey istemeyenlere tabi olun. Onlar gerçekten kurtuluşa erenlerdir” buyurarak bu hususa açıklık getirmişlerdir.

Bu durumda sadakaya ve farz olan zekâta gerçekte layık ve müstahak olanları yüce Allah iki sınıf olarak belirlemiştir. **Birincisi**, Allah yolunda kendilerini tebliğ ve cihada adanmış olanlar. Bunlar manevi mücadele olan tebliğ ve ilim kendilerini ticaretten ve mal kazanmaktan alıkoymuş kimselerdir. **İkincisi**, hayâ ve iffetlerinden halktan hiçbir şey istemediklerinden dolayı kendilerini tanımayan ve bilmeyenler tarafından zengin zannedilenler. Onların durumlarını ancak basiret, akıl ve feraset sahibi olanların ciddi bir araştırma sonucu bilebilir ve onları rencide etmeden gizlice ve güzellikle infakta bulunurlar.

Gerçekten sadakaya ve zekâta müstahak olanlar yüzüzlük yapıp kimseden bir şey isteyemezler. Kimseye hallerini açamazlar. İsteyecek olsalar bile nezaketle imada bulunarak isterler. Peygamberimiz (sav) “İstediğiniz zaman ısrarla istemeyin. Allah’a yemin ederim ki, istemediğim halde birinize bir şey versem Allah onu bereketli kılmaz” buyurmuşlardır.

g. İlimin Fazileti ve İlim Talebesinin Allah Yolunda Olması:

Peygamberimiz (sav) “Allah kime hayır murat ederse onu dinde bilgi ve anlayış sahibi yapar” buyurarak hayrın ancak ilimle kazanılabileceğini belirtmişlerdir.

Peygamberimiz (sav) getirdiği iman ve hidayetin tesirini de şöyle anlatır: “Allah’ın benimle göndermiş olduğu hidâyet ve ilim, yeryüzüne yağın bol yağmura benzer. Yağmurun yağdığı yerin bir bölümü verimli bir topraktır: Yağmur suyunu emer, bol çayır ve ot bitirir. Bir kısmı da suyu emmeyip üstünde tutan çorak bir yerdir. Allah burada biriken sudan insanları faydalandırır. Hem kendileri içer, hem de hayvanlarını sular ve ziraatlarını o su sayesinde yaparlar. Yağmurun yağdığı bir yer daha vardır ki, düz ve hiçbir bitki bitmeyen kaypak ve kaygan arazidir. Ne su tutar, ne de ot bitirir. İşte bu, Allah’ın dininde anlayışlı olan ve Allah’ın benimle gönderdiği hidayet ve ilim kendisine fayda veren, onu hem öğrenen hem öğreten kimse ile buna başını kaldırıp kulak vermeyen, Allah’ın benimle gönderdiği hidâyeti kabul etmeyen kimsenin misalidir.”

İnsanları hak ve hidayete, iman ve itaate sevk etmenin sevabını da şu hadisleri ile belirtmişlerdir: “Allah’a yemin ederim ki, Cenâb-ı Hakk’ın senin aracılığınla bir tek kişiyi hidayete kavuşturması, senin, en kıymetli dünya nimeti olan kırmızı develere sahip olmandan daha hayırlıdır.” “Kim ilim tahsil etmek için bir yola girerse, Allah o kişiye cennetin yolunu kolaylaştırır.” “Hidâyete davet eden kimseye, kendisine uyanların sevabı kadar sevap verilir. Bu onların sevaplarından da hiçbir şey azaltmaz.” “İnsanoğlu öldüğü zaman bütün amellerinin sevabı da sona erer. Şu üç şey bundan müstesnadır: Sadaka-i câriye, istifade edilen ilim, kendisine dua eden hayırlı evlat.” “Dünya ve onun içinde olan şeyler değersizdir. Sadece Allah’ı zikretmek ve O’na yaklaştıran şeylerle, ilim öğreten âlim ve öğrenmek isteyen öğrenci bundan müstesnadır.”

İlim talebesinin Allah yolunda olduğunu da peygamberimiz (sav) şöyle anlatır: “İlim tahsil etmek için yolculuğa çıkan kimse, evine dönünceye kadar Allah yolundadır.” “Şüphesiz ki Allah, melekleri, gök ve yer ehli, hatta yuvasındaki karınca ve balıklar bile insanlara hayrı öğretenlere dua ederler.”

Âlimin değerini de şöyle anlatır: “Allah Teâlâ ilmi insanların hafızalarından silip unutturmak suretiyle değil, fakat âlimleri öldürüp ortadan kaldırmak suretiyle alır. Neticede ortada hiçbir âlim bırakmaz. İnsanlar bir kısım cahilleri kendilerine lider edinirler. Onlara birtakım meseleler sorulur; onlar da bilmedikleri halde fetva verirler. Neticede hem kendileri sapıklığa düşer, hem de insanları saptırırlar.”

4. ZEKÂT MÜESSESESİ:

a. Zekât Nedir?

Sözlükte temizlik, bereket, artma, çoğalma, anlamına gelir. Şeriat dilinde ise belli mal türlerinin belirlenen bölümünün Allah’ın belirlediği bir kısım Müslümanlara mülk olarak vermektir. Zengin olanın malından ihtiyaç sahiplerinin hakkını çıkararak malı bereketlendirdiği, kalbi tamahkârlık ve cimrilik kirinden arındırdığı ve temizlediği için bu mali ibadete Zekât denilmiştir. Nitekim yüce Allah Kur’an-ı Kerimde peygamberimize (sav) hitaben ““Ya Muhammed! Mallarının bir kısmını kendilerini temizleyip arıtacağı için sadaka olarak al” ve “Allah sadaka ve zekât harcadığınız herhangi bir şeyin yerine daha iyisini koyar” buyurur.

Zekât ve sadaka aynı anlama gelmektedir. Sadaka zekât verenin imanındaki sadakat ve kemaline delalet etmesi sebebiyledir. Ancak sadaka, hem farz hem de nâfile olan mali ibadetler için kullanıldığı halde, zekât sadece farz olanına has olarak kullanılan bir terimdir. Nisab miktarı mala sahip olanın üzerine farz olmadan önce de nâzil olan Mekki ayetlerde zekât tabiri geçmektedir. Ancak bu farz olmayan sadaka anlamındadır. Allah'ın nisap miktarı mala sahip olan zenginlere vermelerini farz olan mahsulden onda bir ve ticaret mallarından kırkta bir vermek emredilince Farz olana zekât ve zekâta ilaveten verilen fazla mala da sadaka denilmiştir. Sadaka denmesinin sebebi de mü'minlerin Allah'ın emrine uymalarında sadakatlerini göstermesinden dolayıdır. Ancak sadaka zekâttan daha kapsamlı olup vâcip ve nâfile olan bağışları da içine almaktadır. Farz olan yardıma zekât, bunun dışındaki tüm yardım türlerine kısaca "Sadaka" denir. Örfde mecburi olmayan küçük bağışlar için kullanılan sadaka kelimesi Kur'an ve Hadis literatüründe zekât anlamındadır.

Ancak bütün bu yardımların ibadet olması sadece Allah rızasının aranması ile. İşin içine bir başka amaç ve niyet girdiği takdirde bu ibadet olmaktan çıkar.

b. Zekâtın Hükümü:

Zekât hicretin ikinci senesinde Ramazan orucundan ve fitreden sonra Şevval ayında farz kılınmıştır. "İman ederek salih amel işleyen, namaz kılan ve zekât verenlerin mükâfatı Allah katındadır. Onlar için korku ve hüznün yoktur" ayetinde olduğu gibi zekât pek çok ayetlerde namaz ile beraber zikredilmiştir.

Peygamberimizin (sav) "İslam beş esas üzerine kurulmuştur. Kelime-i şahadet, namaz kılmak, zekât vermek, ramazan orucunu tutmak ve hacca gitmek" meşhur hadisi ile de İslâm'ın beş temel esası arasında zikredilmiştir. Bu konuda ayrıca yüzlerce hadis vardır. Dolayısıyla Zekât; Kitap, Sünnet ve İcma ile sabit olan farz bir ibadettir. İslâmın beş temel esasından birisidir. Mâlî bir ibadettir. Kur'an-ı Kerimde 28 ayette "Namaz" ile birlikte olmak üzere 32 ayrı ayette emredilmektedir.

Zekâtın verilmesinde gecikme olmaması gerekir. Zekât üzerine farz olan kişi geciktirmeden vermelidir. Aksi taktirde günahkar olur.

c. Zekâtın Önemi ve Hikmeti:

Bir şeyin önemi, insanlığın ona olan ihtiyacına göredir. Zekâtın faydaları göz önüne alındığı takdirde onun ne derece önemli bir ibadet olduğu ortaya çıkar. Bediüzzaman Risale-i Nurlarda hakikat-ı İslâmiyetin yedi esasını parlak bir surette ispat etmiştir. Hakikat-ı islamiyenin esasları altı erkân-ı imaniye ile esas-ı ubudiyet olan islâmın beş rüknüdür. Bunlar da sâvm, salât, hac, zekât ve kelime-i şahadettir. Risale-i Nur bu altı rükn-ü imaniye ile bu esasat-ı islamiyeyi ispat ederek "Seb'u-l Mesânî" cilvesine mazhar olmuştur.

Risale-i Nur zekât meselesini izah ederken zekâtın teferruat ve tafsilatını değil, zekâtın hayat-ı içtimaiyede derece-i lüzumu ve ehemmiyeti ispat edilmiştir. Şöyle ki:

İktisadi hayatın temeli çalışma ve yardımlaşmadır. Bunun için yüce Allah Kur'an-ı Kerimde "İnsan için çalışmasının karşılığı vardır. Çalışmasının karşılığını görecektir" buyurur. Yardımlaşmanın temeli ise zekâttır. Zekât sermayenin belli ellerde birikimini engeller. Faiz de yardımlaşmanın önünü keser. Yardımın yerini bir menfaat talebi ve kazanma hırsı alır. Yardıma muhtaç olan daima ezilir. Bu da zengine karşı düşmanlık hislerini tahrik eder. Bunun için yüce Allah "Parayı (Altını ve gümüşü) biriktirerek Allah yolunda (Fî Sebîlillâh) harcamayanları (İnfak etmeyenleri) acı bir azapla müjdele" buyurur.

Toplumda zengin ve fakir iki tabaka vardır. Bu iki tabaka arasında fazla uçurum olmamalıdır ki insanlık rahat bir şekilde yaşasın. Şayet bu uçurum artarsa o zaman fakirden zenginlere karşı kin, haset ve düşmanlık baş gösterir. Bunun sonunda da intikam ateşi ve ihtilal sesleri yükselir. Zenginler de buna karşı tahakküm ve tekebbürle mukabele eder ve şiddette

başvurursa o zaman da zulüm ve haksızlıkların önü alınmaz. Bu iki tabaka arasında barış ve huzurun devamı için fakirden zengine sevgi ve itaat, hürmet ve saygı çıkmalı; zenginden fakire merhamet ve ihsan, şefkat ve yardım inmelidir. Bunu temin edecek tek vasıta yardımlaşmadır. Bunun için de minnetsiz yardım zekâtla olur. Menfaatsiz yardım da ancak faizin yasaklanması ile sağlanabilir. Zengin ve fakir arasında bu uçurum Avrupa’da I. ve II Dünya Savaşını ve Rusya’da ise Komünizm ihtilalini netice verdi. Daha dehşetli bir karmaşa yaşanmadan insanlık Allah’ın bu emrini dinlemelidir.

Medeniyet bütün hayır cemiyetleri, ahlaki mektepleriyle ve aldığı şiddetli askeri ve polisiye tedbirler ile insanlığın o iki tabakasını barıştıramamış ve bu dehşetli yarayı tedavi edememiştir. Kur’an-ı Kerim ise getirdiği iki esas ile insanlığın bu yarasını tedavi etmiş ve zengin ile fakiri barıştırmış ve aralarında sevgi ve muhabbeti tesis etmiştir. Zekât ile yardımlaşmayı sağlamış, faizi yasaklamakla da kavga kapısını kapamıştır.

Dünyadaki bütün ihtilal ve karışıklıkların, fitne ve fesadın aslı esası olan temel felsefe iki düşünceden çıkmaktadır. Birincisi “Ben tok olduktan sonra başkası acından ölse bana ne!” ikicisi de “Sen çalış, ben yiyeyim” düşüncesidir. Bu iki yanlış düşünceyi tedavi edecek olan çare ise “Faizin yasaklanması ve zekât ile fakir ve muhtaçların yardımına koşmaktır.” İnsanlık kurtuluş ister, hayatını severse zekât müessesesini çalıştırmalı ve faizi yasaklamalıdır.

Dünyada barışı İslamiyet sağlamıştır. Hristiyanlık dini bu barışı temin edememiştir. Din onların içinde en az üç yüz sene iç savaş yaşanmasına sebep olmuştur. Dini kullanan müstebit zalimler kilise ile el ele vererek fukarayı, ilim ve fikir adamlarını ezmişlerdir. Bundan dolayı fukara kısmında ve ilim adamlarında dine karşı bir küskünlük doğmuştur. İslam dünyasında ise dâhili savaş bir defa yaşanmış ve kısa zamanda buna son verilmiştir. Müslümanlar dine sarıldıkları zaman terakki etmişler, dinden uzaklaştıkça geri kalmış ve başka devletlerin tahakkümüne girmişlerdir. Bunun en bariz delili de Avrupa’ya hocalık eden Endülüs Devlet-i İslamiyesidir. Müslümanlar arasında iç savaş yaşanmamasının bir önemli sebebi de İslam dininin fakiri zekât ve sadakalar ile himaye etmesi, ilme ve fenne değer vermesi ve yardımlaşmanın önünü kesen faizi de yasaklamış olmasıdır. Bunun sonucu olarak zengin fakiri merhamet ve ihsan ile himaye etmiş; fakir de zengine hürmet ve saygısını devam ettirmiştir. Yine Kur’an ilim ve fikir adamlarını himaye etmiş ve onlara gereken değeri vermiştir. Bundan dolayı İslam dini fakirin ve ilim adamlarının sığınağı olmuştur. Bunun için Hristiyan dünyasının aksine İslamiyeti koruyan ve müdafaa eden fakir halk tabakası ve ilim adamları olmuştur.

Batıda Katolik Mezhebi yaklaşık dört yüz sene iç savaşa sebep olmuştur. Skolâstik dönem bunun en bariz delilidir. Bunun sonucu olarak o mezhebe dinsizlik namına değil, Hristiyanlığın diğer bir mezhebi namına hücum edildi ve Protestanlık ortaya çıktı ve Fransız ihtilali yaşandı. İslam dininde ise zekât emri ve faiz yasağı ile zengin fakirin üstünde baskı kuramamış ve “Milletin efendisi ona hizmet edendir” “İnsanların hayırlısı insanlara faydalı olandır” peygamberî teşvikleriyle daima fakirlerin yardımına zenginleri teşvik etmiştir.

Namaz dinin direği olduğu gibi zekât da fakir ve zengini biri birine yaklaştıran ve toplumun tabakalarını birbirine bağlayan bir köprü olduğunu peygamberimiz (sav) bizlere haber vermiştir. Böylece namaz dini korurken, zekât da asayışı muhafaza eden iki temel esastır. Bundan dolayı birbiri ile bağlanmışlardır. Bunun için Kur’an-ı Kerim namaz ile zekâtı çok ayetlerinde beraber zikretmişlerdir. Birçok ayetlerinde de zekât yerine geçen “infak” kelimesi ile ifade etmiştir. Bunun için Yüce Allah Kur’an-ı Kerimde “Zenginlerin mallarında muhtaç ve yoksullar için bir hak vardır” buyurur.

İslam dininde Allah’a ibadetleri ancak namaz ile makbul olduğu gibi müslümanların birbirlerine yardımları da ancak zekât köprüsünden geçilerek yapılır. Bunun için peygamberimiz (sav) “Namaz dinin direğidir” “Zekât İslam’ın köprüsüdür” buyurmuşlardır. Dinimizde yardım vasıtası zekâttır. Toplumda intizam ve asayışı temin eden köprü zekâttır. Toplumsal hayat yardımlaşmadan doğar. İnsanların terakki ve gelişmesine engel olan isyanlardan, ihtilallerden ve

ihtilaflardan meydana gelen felaketlerin ilacı yardımlaşmadır. Bunu temin eden zekâttır ve faizin yasaklanmasıdır. Bunda büyük bir hikmet, yüksek bir maslahat ve geniş bir rahmet vardır. Halk tabakaları arasında barışın temini, iyi münasebetlerin gelişmesi ancak İslam'ın temel rükünlerinden olan zekât ve zekâtın yavruları olan sadaka ve teberruların toplumda prensip haline gelmesi ile olur.

İhsanlar ve yardımlar zekât namına olmalıdır. Zekât namına olmazsa üç zararı vardır. Bazen de faydasız giderek sevabından mahrum bırakır. Çünkü Allah namına vermediği için verilen kişiyi mânen minnet altında bırakır, hem makbul olan duasından mahrum eder. Hem de gerçekte zengin gerçek mal sahibi olan Allah'ın malını kullarına vermek için bir tevziat memuru olduğu halde kendini mal sahibi zannederek küfran-ı nimete düşer. Zekât olarak Allah'ın emri olduğu için ve rızasını kazanmak amacı ile verse o zaman sevap kazanır, Allah'ın nimetlerine şükür vazifesini yerine getirmiş olur. Muhtaç olan fakiri minnet esareti altında bırakmadığı için de izzet-i nefsi kırılmaz ve duası senin hakkında makbul olur. Kalbî duasına mazhar olur. Bu durumda zekât vermediği zaman çeşitli sebeplerle zaten zekât kadar mal elinden ister istemez çıkan bir zengin zekâtı vererek bu mükemmel sevabı ve Allah'ın rızasını kazanmayı amaç edinmelidir. “Evet, zekât kadar, belki daha ziyade nafie ve ihsan, yahut sair suretlerde verip riyâ ve şöhrat gibi, minnet ve tezlil gibi zararları kazanmak nerede? Zekât namına o iyilikleri yapıp, hem farzı edâ etmek, hem sevabı, hem ihlâsı, hem makbul bir duayı kazanmak nerede?”

Günümüzün batı medeniyeti semavi kanunlara aykırı hareket ettiği için günahları iyiliklerine, hataları faydalarına gelip gelmiştir. Medeniyetin amacı ve hedefi olan dünya hayatının saadeti ve istirahat-i umumiye bozulmuştur. İktisat ve kanaat yerine israf ve sefahet, çalışma ve hizmet yerine tembellik ve istirahat meyli galebe çaldığından insanları gayet fakir ve hem gayet tembel ederek toplumun huzur ve barışını bozulmuştur.

Kur'an ise insanlığa kurtuluş çaresi ve reçetesi olarak “İnsana çalıştığı için karşılığı vardır” “Yiyin için ancak israf etmeyin” ferman etmiştir. Bu ayetlerde yüce Allah “İnsanlığın saadetinin iktisat ve çalışmakta olduğunu ve ancak bununla beşerin havas ve avam tabakasının birbiri ile barışabileceğini ferman buyurmuştur.

Bediüzzaman hazretleri bu duruma şöyle açıklık getirmektedir. Bedeviyette insan birkaç şeye muhtaç iken medeniyet ihtiyaçları çoğaltarak insanı fakir ve muhtaç etmiştir. Zaruri olmayan ihtiyaçlar zaruri sırasına geçmiştir. Bu ihtiyaçlarını helal yoldan temin etmek zorlaştığı için insanı zulme ve harama teşvik etmektedir. Bu da zengin ve fakir arasındaki uçurumu ve çatışmayı artırmıştır. Kur'anın emri olan ve zenginlerin fakirlere şefkatini ve fakirlerin zenginlere hürmetini sağlayan “Vucub-u zekât ve hurmet-i riba” prensibine uyulmadığı için burjuvaları zulme ve fukarayı isyana sevk etmiş, insanlığın huzur ve barışını zîr-ü zeber etmiştir. Medeniyetin harikaları insanları çalışmaya değil tembelliğe sevk etmekle çalışma şevkini kırarak insanlara diğer bir şekilde zarar vermeye devam etmektedir.

Bütün bu sebeplerden dolayıdır ki Yüce Allah Kur'an-ı Kerimde “Ey mü'minler! Sizi mallarınız ve çocuklarınız Allah'ı anmaktan alıkoymasın. Böylece hüsrana uğrayanlardan olmayasınız” diye bizi ikaz eder.

Yüce Allah'ın zekâtı emretmesindeki hikmetleri çoktur. Biz binlerce hikmetinden bir kaçına işaret edeceğiz.

Birincisi: Servet dağılımını dengelemektir. “Allah rızık konusunda bazılarını bazılarından üstün kılmıştır.” Yüce Allah zorlama olmaksızın zenginden yoksula mal akışını sağlamak için “dilenen ve mahrum olanlar için belli bir hak” belirlemiştir. Mü'minleri de “Sahip oldukları mallarda muhtaç ve mahrum olanın hakkını unutmayan kimseler” olarak vasıflar.

İkincisi: Sosyal dayanışmayı sağlamak, servetin yalnız zenginler arasında dönüp dolaşan bir güç olmasını önlemektir. Nitekim yüce Allah yine “Bu mallar içinizde zengin olanların arasında elden ele dolaşan bir mal olmasın için” buyurur. Peygamberimiz (sav) de “Mallarınızı zekâtla koruyun, hastalarınızı sadaka ile tedavi edin. Gelecek bela ve musibetlerden dua ile

Allah'a iltica edin" "Namaz imanın direği, cihad amelin zirvesi, zekât ise bu ikisinin arasındadır" buyurarak bunu anlatmıştır.

Zekâtı vermemek umumi musibetlere vesiledir. Çünkü Allah vermediği nimetin karşılığını istemez ve istemiyor. Kendi verdiği malından kırkta bir ve ya onda bir zekât istemektedir. Çoğunluk bu emre imtisal etmezse yüce Allah cimrilik, mal sevgisi ve tamahkârlık gibi hataların cezası olarak yine aynı cinsten bir ceza verdiğini Bediüzzaman ifade etmektedir. Kendi arzumuzla ibadet için vermediğimiz malın birikmiş zekâtını bir musibet ile aldığımızı belirtir. Cezalar amelin cinsindedir. Zekât vermemenin cezası da fakirliktir.

Kur'an-ı Kerimin toplumdaki karmaşayı önlemek için ortaya koyduğu tedbirlerin başında Faizi yasaklayarak zenginlerin çalışmadan fakirlerin sırtından para kazanmasını yasaklamış ve zekât emretmek ile fakirlere yardımcı olmalarının önünü açmıştır.

Üçüncüsü: Zekât çalışmayacak durumda olanlara yaşama imkânı verir. Toplumu sosyal çöküntüden, milleti zafiyetten kurtarır. Peygamberimiz (sav) "Kıyamette yoksullar sebebiyle zenginler hesaba çekilecektir. Yoksullar diyecekler ki 'Rabbimiz, senin bize ayırdığın haklarını vermeyerek bize haksızlık ettiler. Yüce Allah onlara diyecek ki 'İzzetim ve celâlim hakkı için ben de sizi kendime yaklaştıracam ve onları rahmetimden uzaklaştıracam' diyecektir.

Dördüncüsü: Zekât kişiyi cimrilik hastalığından korur. Cömert yapar. Başkalarını düşünmek gibi yüce insani duyguları uyandırır. Çünkü nefsinin düşünmek hayvanlık, başkasını düşünmek insanlıktır.

Beşincisi: Zekât malın şükrüdür. Zekâtı veren malı veren Allah'a şükretmiş olur. Varlığın ve vücudun şükrü namaz, sıhhatin şükrü ise oruçtur. Yüce Allah "Şükrederseniz artırırım" buyurur. Zekât budanan ağaç gibidir. Nimetin çoğalmasına sebeptir.

Altıncısı: Zekât topluma karşı sorumluluk duygusunun gereğidir. Toplumsal sorumluluğun gereğidir.

Yedincisi: Hayat bir yardımlaşmadır. Kâinatta hayatın devamı yardımlaşmaya bağlıdır. Tüm varlıklar birbirine yardım ederek hayatlarını mükemmel devam ettirirler. Zekât kâinattaki bu kanuna uymaktır. Yardımların en güzeli ise minnetsiz olandır. Bu ise ancak zekât ile mümkündür. Zekâtın dışındaki sadakalar minnet gibi ağır bir yükü beraberinde getirdiği için asla zekât gibi sevaplı olmaz.

Sekizincisi: İktisatsızlık ve israf, bereketin kalkmasına sebeptir. Zekât vermek ve iktisat etmek ise malda berekete sebep olduğu tecrübelerle sabittir. İsrâf etmek ve zekât vermemek ise bereketin kalkmasına sebep olduğuna hadsiz vakıalar şahittir.

d. Zekâtın Dinimizdeki Yeri:

Zekât dinin direği olan namazdan sonra gelmekte ve Kur'an-ı Kerimde namaz ile bağlantılı olarak ifadesini bulmaktadır. Bunun mühim bir hikmetini Bediüzzaman Said Nursi hazretleri peygamberimizin (sav) "Namaz dinin direğidir" "Zekât İslam'ın köprüsüdür" hadislerine istinaden namazı dini koruyan, zekâtı ise zengin ve fakir arasında barış, sevgi, saygı ve huzuru temin ederek asayışı koruyan ilâhî iki esas olarak izah eder.

Zekâtın dindeki ehemmiyetinden dolayıdır ki, peygamberimizin (sav) vefatından sonra halife seçilen Hz. Ebubekir (ra) zekât vermek istemeyenler ile savaşmış ve "Allah'a yemin ederim ki, namaz ile zekâtın arasını ayranlarla mutlaka savaşacağım. Çünkü zekât mali bir yükümlülük olup, ihtiyaç sahiplerinin hakkıdır. Resulullah'a (sav) vermiş oldukları bir deve yularını dahi bana vermezlerse onlarla mutlaka savaşırım" demiştir.

Gerek Kur'a-ı Kerimde ve gerekse peygamberimizin (sav) hadislerinde farz olan zekâtı vermeyenler şiddetle eleştirilmekte ve tehdit edilmektedir. Kur'an-ı Kerimde "Allah'ın kereminden kendilerine verdikleri mallardan infak etmekte cimrilik gösterenler, bunu kendileri için hayır zannetmesinler. Bilakis bu kendileri için pek fenadır. Göklerin ve yerin asıl sahibi

sonunda mirascısı Allah'tır. Onlar Allah'ın kendilerine verdiği maldan cimrilik gösterirlerse kıyamet gününde o sakındıkları malları onların boyunlarına dolanacaktır. Allah bütün yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır" buyrulur.

Peygamberimiz (sav) de: "Allah'ın kendisine verdiği malın zekâtını vermeyen kimsenin malı kıyamet gününde iki gözünde iki siyah nokta bulunan dehşetli ve zehirli bir yılan olarak mal sahibinin boynuna dolanır. Sonra ağzı ile mal sahibinin çenesini yakalar ve 'Ben senin dünyada çok sevdiğin malımın. Ben senin dünyadaki hazinenim der" buyurarak bu ayete açıklık getirmiştir.

Yine Yüce Allah Kur'an-ı Kerimde "Altını ve gümüşü biriktirip Allah yolunda harcamayanları şiddetli ve yakıcı bir azap ile müjdeleyin. Bu biriktirdikleri malları kıyamet gününde cehennem ateşi içinde kızdırılacak, mal sahiplerinin alınları ve sırtları bu ateş ile dağlanacak ve 'Bu sizin kendiniz için biriktirdiklerinizdir. Kimseye yararı dokunmayan bu hazinenizin acısını tadın!' denir."

e. Zekât Kimlere Farzdır:

Zekât Müslüman ve ergen olup ihtiyaç fazlası nisap miktarı mala sahip olan yani ihtiyacından fazla 85 gr. Altın ve 595 gr gümüşe tekabül eden mala sahip olan kişiye farzdır. Günümüzde altın değerini korurken gümüşün değeri düşmüştür. Bunun için altın esas alınmalıdır. Bir de malın zekâta tabi olması için üzerinden bir yıl geçtiği halde nisab miktarını koruması gerekir. Bu ticaret malları için böyledir. Mahsulün zekâtı ise mahsul alındığı anda verilir. Zekâtın farz olması için malın üzerinden bir sene geçmesi, bir sene dolmadan zekât verilmez demek değildir. Fakat bir senede iki defa zekât düşmez.

Zekât verebilmek için ayrıca kişinin borçlu olmaması gerekir. Ancak borcu ödeyebilecek güce malik olan borçluyum diyerek zekâtı vermemesi doğru değildir. Mesela nisap miktarı malı olan bir kimse bir milyar borcum var diye zekât vermemezlik edemez. Zekâta tabi yıllanmış mala sahip olan kimse borçlarına bakılmaksızın zekâtla yükümlüdür. Çünkü borçların biri diğerini ödemeye engel teşkil etmez. Kaldı ki ülkemizde borçların çoğunluğu taksitli borçlardır. Günü gelinde ödenmektedir ve bunu karşılayacak olan para kazanılmaktadır.

İhtiyaç fazlası mal hesap edilirken aslı ihtiyaç çıkarılması gerekir. Aslı ihtiyaç ise bir insanın yaşaması için zaruri, olmazsa olmaz şartlarıdır. Bunlar da, ev ve eve lazım olacak temel donanım olan ev eşyaları, yiyecek ve giyecekler, temel ihtiyaç olarak kullanılan bir araba, eğitim için kullanılan kitap ve eğitim giderleri ile ilim adamlarının tüm kitapları, hizmet için harcanan giderler, yani dükkân, atölye ve bunların donanımı olan ve satılmayan hizmet üreten temel ihtiyaç malzemeleri, ziraat ve hayvancılıkla uğraşan kimsenin alet, edevat ve ahırları zekâta tabi değildir. Ancak bunların kazançları ve malları zekâta tabidir.

Dört mezhebe göre de hiçbir ayırım yapılmadan zekât nisabı mala malik olan çocukların ve akıl hastalarının da tüm mallarından zekât gereklidir. Bunların zekâtını ise velisi verir.

Nisab miktarı demek de servetin zekâtı gerektiren miktarını ifade eden bir ölçüdür. Altından 20 miskal, gümüşten 200 dirhem, koyun ve keçinin nisabı 40, sığır cinsinin 30, devenin ise nisabı, yani zekât gerektiren sayısı 5 devedir. Nisab miktarı bu çeşit mallara sahip olanların zenginlik sınırını ifade eder. Şah Veliyullah Dehlevî (v. H. 1176) zekâtın nisap miktarını Hz. Peygamber (sav) döneminde karı, koca, çocuklar ve hizmetçilerden oluşan çekirdek bir ailenin bir yıllık geçim harcamalarına denk olduğunu belirtir.

Zekât yalnız Müslümanlara emredilen bir ibadet olmayıp yüce Allah İbrahim'e (as) emredildiği gibi İsrail oğullarına da emredilen bir ibadettir.

Zekâtı tam olarak ödenen malı biriktirmek caizdir. Ancak zekâtı verilmeden mal biriktirmek haramdır. "Ey İman edenler! Hahamlar ve Rahiplerin bir kısmının yaptığı gibi Allah yolunda harcamadan mallarını insanları Allah yolundan alıkoyarak biriktirenlere cehennemin

dehşetli azabını müjdeleyin” ayet-i kerimesi zekâtı vermeden yapılan birikimlerdir. Hz. Ömer (ra) Abdullah bin Ömer (ra) ve Abdullah bin Abbas gibi ilk kuşak sahabe müçtehitleri “Zekâtı ödenen mal ne kadar çok olursa olsun ayette belirtilen “kenz” sınıfından değildir. Ayetin tehdidinde şamil olan mal az da olsa zekâtı verilmeden biriktirilen maldır. Böyle bir mal “kenz” şümülüne girer” demişlerdir. Abdullah bin Abbas (ra) “Allah yolunda infak etmezler” cümlesini “Mallarımı zekâtını vermek istemezler” şeklinde açıklamıştır. Bundan dolayıdır ki peygamberimiz (sav) de çok mal biriktiren ve zengin sahabelerden olan Hz. Ebubekir (ra) Hz. Osman (ra) Hz. Talha bin Ubeydullah (ra) ve Hz. Abdurrahman bin Avf (ra) hazretlerini pek çok hadislerinde övmüşler ve sahabelerin büyüklerinden saymışlardır.

e-1. Zekâtın Edasının Şartları:

Verilen zekâtın geçerli olabilmesi için zekât niyeti ve temlik şarttır.

“Ameller niyetlere göredir” Zekât da bir ibadettir ve verilen mal için zekâtı sadakadan ve borçtan ayıran husus niyettir. Bundan dolayı zekât niyeti şarttır. Niyet kalbin ameli olduğu için kalben zekâta niyet şarttır, dil ile söylenmesi şart değildir. Verilecek malın zekât olmak üzere ayrılması da yeterlidir. Ancak böyle bir mal zekât olarak yerine verilmeden veya ulaşmadan çalınsa veya kaybolsa zekât borcu üzerinden düşmez, bedelinin verilmesi gerekir. Önceden borç olarak verip alamayacağını anlayınca zekâta niyet etmekle zekât verilmiş olmaz.

Temlik ise, zekât olarak verilecek olan malın ve paranın kendi mülkiyetinde olması anlamındadır. Bunun için ele geçmeyecek olan malı sonradan zekâta saymakla zekât borcu düşmez.

e-2. Zekâtı Malın İyisinden Vermek:

Yüce Allah Kur’an-ı Kerimde: “Ey iman edenler! Kazandıklarınızın iyilerinden ve rızık olarak yerden çıkardıklarımızdan hayra harcayın. Size verince kabul etmeyeceğiniz kötü bir malı başkasına hayır diye vermeye kalkışmayın. Biliniz ki Allah zengindir. Sizin vereceğiniz şeylere ihtiyacı yoktur. Medih ve minnet, hamd ve şükür bütün nimetleri size ihsan eden Allah’a hastır” buyurarak bizi ikaz eder. “Kendisine yapılmasını istemediği bir şeyi başkasına yapmak” elbette imanın zaafına delalet eder.

Bununla beraber peygamberimiz (sav) zekât memurlarına gittikleri yerlerde malların en iyisini almak için ısrar etmelerini de yasaklamıştır. En iyi olanı ne verenin gözü kalmalı ve ne de alan mahçup olmalı; orta halli olmakta yarar vardır. Nitekim peygamberimiz (sav) “Üç şey vardır ki, onları yapan imanın lezzetini tadar. Gönül rahatlığı ile iman eden, gönül hoşnutluğu ile seve seve ibadet eden ve malının zekâtını gönül hoşnutluğu ile veren. Zekâtını yaşlı, hasta ve adi olan şeylerden vermeyiniz. Zekâtı mallarınızın orta hallisinden veriniz. Çünkü Allah sizden malınızın iyisini istememiş, fakat adisini de vermenizi emretmemiştir” buyurur.

f. Zekât Kimlere Verilmelidir:

“Bana zekât ver” diyen bir sahabeye peygamberimiz (sav) “Yüce Allah zekâtın verileceği yerleri ne peygamberine ve ne de bir başkasının görüşüne bırakmayarak kendisi belirlemiştir. Onu da sekiz sınıfa ayırmıştır. Şayet sen bunlardan birisine girersen sana hakkını veririm” buyurmuşlardır. Bunun için zekâta müstahak olanlar da bunu istememelidir. Sahabelerin isar hasletini kendilerine rehber edinerek daha ziyade müstahak olanları kendilerine tercih etmelidirler. Bu güzel ahlakı yüce Allah Kur’an-ı Kerimde övmektedir. Böylece kişi Allah katında ihlâslı bir kul olma şerefine ulaşmış olur.

Yüce Allah Kur’an-ı Kerimde “Sadakalar (Zekât) Allah’ın farz bir emri olarak ancak yoksulların, düşkünlerin, zekât toplayan memurların, müellefet-i kulübün, hürriyete adım atmak isteyen mükatep kölelerin, Allah yolunda mücadele edenlerin, borçluların ve yolcuların hakkıdır. Allah her şeyi hakkıyla bilir ve her işi hikmetle yapar.”

Sırasıyla ele alırsak:

1. **Fakirler** (=Yoksullar): Bir işte çalıştığı halde nisap miktarı malı olmayan, temel ihtiyaçlarını karşılamaktan aciz olanlardır.
2. **Miskinler** (=Düşkünler): Hiçbir kazancı olmayan ve çalışmaktan aciz olan ve istemek, dilenmek durumunda kalan kimselerdir. Peygamberimizin (sav) bir hadisine göre “Miskin, insanlardan bir şey istemediği için durumları bilinmeyen ve bundan dolayı kendisine yardım yapılmayan kimsedir.” İbadette asıl olan mükellef olan kimsenin mükellef olduğu zekâtı yerine vermek için miskinleri araştırarak bulması ve ona vermesidir. Burada sorumluluk zengine aittir. Yerini bulduğu ölçüde zekâtın sevabı artar, ihtiyacı karşılananın samimi duasını alır ve Allah’ın rızası daha çabuk kazanır.
3. **Zekât Toplamakla Yükümlü Memurlar:** Bu idarecinin tayin ettiği ve zekât mallarını toplayarak idareciye ve “beytu’l-mâle” teslim eden görevlidir. Burada iki husus vardır.
 - a. **Birincisi:** Zekât toplamakla görevli olan kişilerin ücretlerinin ve maaşlarının zekât fonundan karşılanması hususudur. Bu kimselerin zengin olmaları bu ücreti almalarına engel değildir. Dolayısıyla zekât toplamak için harcadığı zamanın, emeğin ve riskin karşılığı olarak bu kurumda çalışanlar zekât fonundan ücret alırlar. Ancak bu sınıfa yapılacak ödemeler topladığı zekâtın yarısını aşmaz.
 - b. **İkincisi:** Müesseseye zekât verilebileceği hususu bu ayette ifadesini ve yerini bulmuş olur. Çünkü zekât memurları her ne kadar ücretlerini topladıkları bu zekât fonundan alsalar da, topladıkları zekâtları kendileri için almadıkları ve kendi tasarrufları ile istediklerine veremeyecekleri açıktır. Ancak müessese namına toplayarak getirip teslim etmekle mükelleftirler. Oradan ihtiyaç sahiplerine idareciler tarafından dağıtılır. Dolayısıyla zekât sadece fakire verilir, müesseseler zekâtı alamaz denilemez. Müesseseler de sadece fakirlere verir denilmez; çünkü zekât memurlarına zengin de olsalar ücretleri zekât fonundan karşılanmaktadır.
4. **Müellefet-i Kulûp:** Gönülleri İslama ısındırılmak istenenler anlamındadır. Bunların bir kısmı imanı zayıf olup Müslümanlara zarar vermemeleri için zekât ile yardım edilen kimselerdir, bir kısmı da henüz inanmayanlardır. Nitekim peygamberimiz (sav) Ebu Süfyan bin Harb, Safvan bin Umeyye, Abbas bin Mirdas, Uyeyne bin Hıns ile Akra bin Habis’e bu amaçla zekât fonundan hisse vermiştir. Yine peygamberimiz (sav) Kureyşlilerden inanmayanlara da bu amaçla zekât dağıtmıştır. Peygamberimizden (sav) sonra Hz. Ebubekir (ra) ve Hz. Ömer (ra) müelefe-i kulûbe zekât vermemişlerdir. Hz. Ömer (ra) Hz. Ebubekir (ra) zamanında kadılık yaparken zekâttan pay isteyen Uyeyne bin Hıns ve Akra bin Habis’e “Resulullah (sav) kalplerinizi İslama ısındırmak için sizlere zekât veriyordu. Artık Allah’ın dini güçlenmiştir. Müslüman olursanız ne âla, aksi taktirde bizimle sizin aranızda kılıç vardır” diye reddetmiştir. “Müellefet-i Kulûp” hissesinin kaldırıldığı hususunda sahabenin icması vardır. İbn-i Nüceym bu icmanın mü’minler ile kâfirler arasındaki dostluğu yasaklayan ayetlere dayandığını söyler. İmam Merğînânî de “Zekât verilecek yerler sekizdir. Müellefet-i Kulup ise düşmüştür. Çünkü Allah İslamı aziz kıldı ve müellefet-i kuluba muhtaç etmedi. İcma da bunun üzerine mün’akit oldu” der. Bunun için Hanefiler Müellefet-i Kulûbe zekât verilmeyeceği görüşündedirler. Şafilere göre Müslüman olamayana zekât verilmez. Cumhura göre ise ihtiyaç anında verilebilir.

- 5. Mükatep Köleler:** Kölelere zekât verilmez. Çünkü onların tüm ihtiyaçları efendileri tarafından karşılanmaktadır. Burada kastedilen ise efendisi ile anlaşarak hürriyetini belli bir ücret karşılığı satın alan kölelerdir. Bunlara “Mükatep” denir. Bunların kısa zamanda hürriyetlerini kazanmaları ve borçlu oldukları eski efendilerine olan borcunu ödemeleri için zekât verilmesini yüce Allah emretmiştir.
- 6. Borçlular:** Borcu olan ve borcundan başka nisap miktarı mala sahip olmayan kimselerdir. Burada hem borçlu olmak, hem fakir olmak ve borcu ödemekte zorlanmak söz konusudur. Yoksa çalışarak borcunu ödemeye güç yetirenlere zekât düşmez. Bu da ikiye ayrılır:
- a. Birincisi:** Kendisi ve ailesi için borçlanan kimsedir. Çalışması ile borcunu ödeyemeyenlere zekât ile yardım edilerek borçları ödenir.
 - b. İkincisi:** Toplumun menfaati için fedakârlık ederek borçlanan kişidir. Bu kimse topluma faydalı olmak, başkasının canını, malını kurtarmak, arabulmak, eğitime yatırım yapmak gibi hususlarda borçlanmışlardır. Bunlar zengin de olsalar borçlarından dolayı zekât alabilirler. Bu borçları da zekât fonundan öderler.

Peygamberimiz (sav) “Beş kişi dışında zengine zekât helal olmaz: Zekât toplamakla görevlendirilen, “Fi Sebilillah” mücadele eden, zekât malını parası ile satın alan, borçlu olan, fakir komşusuna verilen zekâtı fakirin kendisine hediye etmesi ile yiyen kişi” buyurmuşlardır. Zamanımızda en büyük borç sahipleri sermaye sahipleridir. Bunların yirmi yıla uzanan uzun vadeli borçları vardır. Ancak bu borçlarının karşılığı menkul ve gayr-i menkul, taşınır-taşınmaz mal varlıkları, arazi ve fabrikaları borçlarının kat kat fazlası olduğu için zekât alamazlar ve zekât fonundan yararlanamazlar. Ancak borçlarına karşılık ipotek ettikleri arazi ve malları zekâta tabi olmaz. Bunun dışındakiler ve yıllık gelirleri zekâta tabidir.

- 7. Fî Sebilillah Cihat Eden Mücahitler:** İ'lây-ı Kelimetullah yani Allah'ın adını yüceltmek amacı ile mücadele edenlere zekat verilir. Bunu sadece savaşa katılanlar ve savaş malzemeleri olarak anlamak yanlıştır. Çünkü savaş ara sıra ve istemeyen mevzî bir durumdur. Cihat ise kıyamete kadar devam edecek olan ve her mü'mini her zaman ilgilendiren bir husustur. Dolayısıyla asıl olan manevi mücadele içinde bulunan kimselere zekâtla yardım etmek her zaman uygulanabilir bir husustur. Yapılan iş doğrudan Allah yolunda olunca asıl zekâta layık olanlar bunlardır. Nitekim peygamberimiz (sav) devesini Allah yolunda vakfetmiş olan birisi hanımı ile hac etmek isteyince devesini ona geri vermiş ve “O deveye binerek haccet. Çünkü hac da ‘Fi Sebilillah’ sayılır” buyurmuşlardır. Bunun için El-Kâsânî (v.587/1191) “Bedâiyu's-Sanaî” isimli eserinde “Fî-Sebilillah” ifadesi “Allah'a yaklaştıran bütün işler” olarak açıklamıştır. Bu sebeple Allah'a itaat ve hayır işlerine koşturan kimseleri desteklemek ve zekâtla yardımcı olmak bu sınıfa girer. Bir kısım ulema ise “Fi-Sebilillah” ifadesini “İlim öğrenenler” anlamında alışlardır. “İlim yolunda olanlar zengin de olsalar zekâta layıktırlar” demişlerdir.
- 8. Yolcular:** Ticaret amacı ile hac niyeti ile veya mendup olan her çeşit ziyareti gerçekleştirmek maksadı ile yola çıkanlar, zengin de olsalar, yolda parasız kaldıkları takdirde zekât fonundan yararlanırlar. Sonra bunu ödemek durumunda değillerdir.

Günümüzde bu sekiz sınıftan dördünü ihtilafsız bulmak mümkündür. Bunlar, fakirler, miskinler, borçlular ve yolcular. Dördünden üçünü bulmak mümkün değildir. Bunlar, zekât memurları, hürriyete kavuşmak isteyen köleler, kalpleri islama ısıdırılmak istenen müellefet-i

kulüp. “Müellefet-i Kulübün” Hz. Ömer’in (ra) içtihadı ile kalktığını ve bu konuda sahabe icmasının var olduğunu daha önce açıklamıştık.

“Allah Yolunda Olanlar” (Fî-Sebilillah Mücahede Edenler) konusunda ise iki görüş vardır:

Birincisi Allah yolunda savaşanlar. Bu da devletlerarasında din için savaşın ortadan kalkması ile fiilen ortadan kalkmıştır. Çünkü “Her zamanın bir hükmü vardır.” Bu zamanda müslümanların silahla savaşması peşinen mağlubiyeti kabul etmesi ve mücahitleri bile bile tehlikeye atması demektir. Bu ise “kendinizi bile bile tehlikeye atmayın” ayeti ve “savaşı temenni etmeyin” hadisi ile meşru değildir. Savaşın amacı olan dini yüceltmek de şu anda savaşla mümkün görülmemektedir. Günümüzde müslümanların Allah’ın adını yüceltmeleri ancak barış ve hürriyet ortamında asayişini korumaya ve teröre karşı meşru güçlerin yanında yer alarak hizmet etmeleri ve bu arada İmana, ilme ve asayişe hizmet etmeleri ile mümkün görülmektedir. Zaten 1950’den sonra dünya devletlerince “Lâikliğin” kabulü ve “Din ve Vicdan Hürriyeti”nin kanunlar ile korunması, din için silahlı cihadı ortadan kaldırmıştır. Bu durumda silahlı cihada zekât ile yardımcı olmak mümkün değildir.

Fi-Sebilillah cihad ve Allah’ın adını yüceltmek bundan böyle “Manevi Cihad” ile mümkündür. Allah’ın emri olan zekât de bu durumda ehl-i küfür ve ehl-i dalalet ile manen mücadele edenlere has kalmaktadır. Manevi mücadele ise peygamberimizin (sav) Mekke’de yaptığı gibi Kur’an ile ve İman hakikatlerini öğrenmek, öğretmek ve tebliğ etmek ile Kur’an-ı Kerimi okuyarak öğrenmek ve öğretmek şeklindedir. Bu durumda imana ve Kur’ana hizmet eden herkese zekât verilir.

f-1. Fî-Sebilillah Çalışan İlim Ehline Zekât Vermek:

İslam bilginleri “Allah Yolunda Olanlar” (Fî-Sebilillah Çalışan Mücahitler) içinde ilim adamlarını ve ilmiye sınıfını birinci plana almışlardır. İlim adamlarına zekât vermekten maksat bunların aldıkları bu zekâtı eğitim harcamalarına yatırdıkları içindir. Çünkü eskiden Medrese eğitiminin kurumsal bir yapısı yoktu. Ortada bir eğitim kurumu olup âlimler bu kurumun kadrolu veya kadrosuz öğretmenleri değildi. Âlimlerin medreseleri vardı. İcazet, yani diploma da kurum adına verilmez, âlimin kendi adına verilirdi. Bunun için “Falan talebe ve âlim filan kurumdaki diploma aldı” denilmez, “Falan bilginden icazet aldı” denilirdi. Bunun için fakihler “Âlimlere zekât verilir” demişlerdir. Çünkü o âlimler aldıkları zekât gelirleri ile medreselerinin ve burada eğitim gören talebelerin tüm ihtiyaçlarını karşılardı. Dolayısıyla zekât aşlında âlimin kendi şahsına değil bir noktada şahsında kuruma verilmiş olurdu.

Fıkıh kitapları meseleyi bu şekilde açıklama ihtiyacı duymadan kısaca “İlmî çalışmalar yapan zengine zekât vererek yardımcı olmak caizdir” demişlerdir. Bununla beraber “Allah için ilim peşinde koşarak gelir getirecek bir iş kuramayan bilginler” de zekât gelirlerinden desteklenmişlerdir. Yine “İlim öğrenmek için evinden ayrılan talebeler” de zekât verilecek birinci derecede ehil kimselerdir. Fıkıh kitapları bunu da açıkça ve kısaca ifade etmişlerdir. Bu konuda da peygamberimizin (sav) “İlim öğrenen kimseye zekât verilir. Velew kırk yıllık nafakası olsun” hadisini delil göstermişlerdir. Çünkü bunlar Allah yolundadırlar.

“Her zamanın bir hükmü vardır.” Bu zaman eski zamana benzememektedir. Artık birey ve fert ön planda değildir. Eğitim kurumları vardır ve kurumların bilginleri vardır. Bilginlerin eğitim kurumları yoktur. Eğitim kurumları olan okulları, kursları, medreseleri ve yüksek okulları idare eden bir kişi değil, kurum adına yönetimler ve yönetim kurullarıdır. Bu durumda eğitim harcamaları, kurumun giderleri ve kurumda okuyan talebelerin tüm giderleri kurumca karşılanmaktadır. Hal böyle olunca “Kuruma zekât verilmez” demek çok yanlıştır.

Nitekim peygamberimiz (sav) “Eshab-ı Suffe”nin giderlerini kurum namına alır ve buradaki sahabelerinin giderlerine harcardı. Şahıslarının ellerine verip “siz harcayın” demezdi. Dolayısıyla zekâtın şartlarından olan “Niyet” ve “Temlik” meselesi de kurumsal olarak

düşünülmelidir. Zekât niyeti ile verilen şeyler “zekât verilecek şahsın eline temlik edilmelidir” şeklindeki bir düşünce yerine “Zekâtı veren elinde bulunan temlik edilmiş malı zekât olarak verebilir. Mülkiyetinde olmayan bir şeyi zekât niyeti ile veremez” şeklindeki bir düşünce daha sağlıklıdır. Çünkü elinde henüz olmayan ve gelecekte eline geçebilecek bir malı zekât niyeti ile vermek zekât yerine geçmez. Dönmeyen çek ve senetlerini zekât olarak veremez. Veya alacaklısından tahsil edemediği borçlarını zekât sayamaz.

Bediüzzaman Said Nursi hazretleri çağımızın müceddidi ve müçtehidini olarak zekât gelirlerinin bir fon, bir müessese halinde toplanarak İ'lây-ı Kelimetullah için açılacak olan “Medresetü'z-Zehra”nın tüm giderleri için kullanılması gerektiğini, böylece “Milletin menfaatine” sarf edilmesi lüzumunu açıkça belirlemiştir.

Eskiden beri sadece fakirlere has kabul edilen zekâtın milletin menfaatine ve maarife, yani eğitime yatırım olarak değerlendirilmesi gerektiğini izah eden Bediüzzaman bunu bu zamanın şartlarına bağlar ve şöyle der: “Her zamanın bir hükmü vardır. Şu zaman bazı ihtiyarlamış olan âdetlerin terkine ve neshine fetva vermiştir. Zararları faydalarına galebe ettiği için o âdetin idamına fetva vermiştir” diyerek artık değişen ve gelişen şartları nazara alarak zekâtı ferdin faydası için milletin menfaatine sarf etmek ve bireysellikten kurumsallığa geçen zamanımızda kurumsal bir yapıya dönüştürülmesi gerektiğinin altını çizer.

Kurumsal bir yapıya nasıl zekât verileceğini de medreselere kurumsal bir yapı ile üniversite haline getiren “Medresetü'z-Zehra” projesi ile ortaya koyar. Bediüzzaman'ın ortaya koyduğu bu proje ile peygamberimizin (sav) “Eshab-ı Suffe” si arasında bir paralellik vardır. Peygamberimiz (sav) buranın giderlerini sadaka ve zekât fonundan karşıladığı gibi Bediüzzaman da zekâtın iyi bir çeşme olacağını ifade eder.

“Medresetü'z-Zehra”nın en önemli görevi, eğitim ile ilimden gelen cehaletin ortadan kaldırılmasıdır. Çünkü bu zamanda cehalet ilimden kaynaklanmaktadır. “Medresetü'z-Zehra” ise “Din ve Fen ilimlerinin beraber okutulduğu okullardır. Amacı da “Fenni, maarif-i ilâhi ve felsefeyi hikmet-i Rabbanîye” haline getirmektir. Vicdanı ve akli beraber eğiten ve nurlandıran bir eğitim vermek, akıl ile kalbi, fen ile dini birleştirerek maddi ve manevi iki kanat ile evc-i alaya uçmaktır. Taassuptan ve hileden kurtulmanın yolu ancak budur. Bu medresenin giderlerini ise “vakıfların gelirlerinden eğitime ayrılacak paylar, zekât gelirleri” olacaktır. Zamanla bu medresenin ortaya koyacağı hizmetler ve üreteceği yayınlar ile milletin kesesinden, zekât ve sadakalardan istiğna edeceğini ve muhtaç olmayacağını da ifade eder.

Bediüzzaman, Medresetüzzehra'nın manevi hüviyeti Isparta vilayetinde tesis edildiğini ve telif edilen Risale-i Nurlar ile tecessüm ettiğini ifade ediyordu. Risale-i Nur ve yayıldığı merkezleri “Medresetüzzehra” diye adlandıran Bediüzzaman, Risale-i Nuru manevi bir Medresetüzzehra olarak vasıflandırarak, “maddi suretini” de tesis etmelerini talebelerinden ister ve buna muvaffak olacaklarını da ifade eder. Bediüzzaman günün şartlarını nazara alarak şöyle der: “Medresetüzzehra'nın maddi tesisine çok maniler bulunduğundan şimdilik nur şakirtlerinin heyet-i mecmuasının dairesinden ibarettir.”

f-2. Zekâtın İslâmî Hizmetlere Verilmesi;

Kur'anda geçen “Fi-Sebilillah” kelimesinin karşılığı “Allah yolunda harcama” demektir. Bu mutlak ve umumi bir ifadedir. Herhangi bir şey ile kayıtlamak yanlıştır. Fıkıh kitaplarımızda her ne kadar silahlı savaş olarak ele alınmış ise de, bundan savaşın olmadığı zamanlarda Allah yolunda harcama yapılmayacağı anlamı çıkarılmamalıdır.

Allah yolunda cihad etmek Allah'ın adını ve şanını yüceltmek için çalışmak demektir. Bu ise sadece kılıçla ve savaşla olmaz. “Her zamanın bir hükmü vardır.” “Medenilere galebe çalmak ikna iledir. Vahşilere olduğu gibi icbar ile değildir.” Din için savaşın ortadan kalktığı ve medeniyetin yaygın hale gelerek ikna vasıtalarının çoğaldığı günümüzde Bediüzzaman'ın açık ve net ifadesi ile “Manevi Cihat” öne çıkmıştır. Dört mezhebe göre eskide “Allah yolunda

cihada çıkanların zengin dahi olsalar silahları, atları, yol ikamet ve diğer masrafları zekât fonundan karşılandığı gibi, zamanımızda da manevi mücadele için gerekli olan kalem, kitap, yayın, neşriyat ve bunların tüm giderleri ile burada çalışanların ücretleri zekât fonundan karşılanabilir.

Bu husus sadece Bediüzzaman'ın değil, Elmalılı Hamdi Yazır, Yusuf El-Kardavî Hanefi Fakihlerinden İmam el-Kasanî, büyük müfessirlerden Fahreddin-i Razî desteklediği bir görüştür. Hatta Fahrettin-i Razi "Fi Sebilillah sadece gazilere mahsus bir tabir değildir. Zekât bütün hayır yollarına verilir. Ölüleri techiz ve tekfin etmek, kale ve cami inşa etmek de bu tabirin içine girer" demiştir. Kâsani de "Allah yolundan amaç, Allah'a yaklaştıran her şeydir. İhtiyaç olduğu zaman Allah'a itaat yolunda çalışan herkes ile bütün hayır yolları buna dâhildir" der. Elmalılı Hamdi Yazır da, cihat malzemelerine zekât verilebileceğini söyler. Bu zamanda bu malzemeler elbette kitap, gazete, dergi, web hizmetleri gibi manevi cihat vasıtalarıdır.

Nitekim Yüce Allah Kur'an-ı Kerimde "Mü'minlerden oturanlar ile Mallarıyla canlarıyla cihat edenler bir değildir. Allah mallarıyla ve canlarıyla cihat edenleri oturanlardan üstün kıldı" "İman edip hicret edenler ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihat edenler, derce bakımından Allah katında üstündürler. Kurtuluşa erenler de bunlardır" "Mü'minler ancak Allah'a ve Resulüne iman eden, ondan sonra da asla şüpheye düşmeyen, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla Fi Sebilillah (Allah yolunda) cihat edenlerdir. İşte doğrular ancak bunlardır" buyurur.

Burada mal ile mücadele can ile mücadeleden öne çıkarılmıştır. Can ile cihat, savaşarak ölmek anlamına gelse de mal ile cihat savaş anlamına gelmez. Mal ile cihad malını Allah yolunda mücadele edenlerden esirgememek ve onlara mali destek olmak demektir. Bunun de en meşru ve emredileni "Zekât"tır. Yapılan ihsanlar zekât namına olursa minnetsiz olur. Bunun için hâlis olur ve Allah emrettiği için, Allah'ın emrini ifa amacı ile yapılırsa ibadet olur. İbadetin şartı emredilmiş olmasıdır. Allah'ın ve Resulünün emretmediği bir husus dini olmadığı gibi nefsanî heveslerden de uzak değildir. Bunun için yapılan bir hayrın ve işin veya ibadetin emredildiği için yapılınca oraya nefis karışmadığı için hâlis olur. Bundan dolayı Bediüzzaman "İhsanlar zekât namına olmazsa zararlıdır ve bazen faidesiz gider" demektedir. Veren minneti, kendine bir hissesinin olmaması ve kurumun da malı veren şahıstan şöyle veya böyle etkilenmemesi için yapılan ihsanın zekât namına olması gerekir. Allah rızasına en uygun olan durum da budur.

Peygamberimiz (sav) "Müşriklere karşı malınızla ve canınızla ve dilinizle cihat edin" buyurur. Gazete ve matbuat lisanı ile cihat eden Bediüzzaman bunun en güzel örneğini bize göstermiştir. Bu zamanda Allah'ın dinine olan hücumları önlemek, atılan yalan ve iftiralara cevap vermek, dini müdafaa etmek matbuat lisanı ile olmaktadır. Günümüzde din düşmanları ve ehl-i dalalet ile en tesirli cihadın matbuat dili ile ve eğitim yolu ile olduğu bir gerçektir. Dine ve imana saldırılar da en fazla bu vasıta ile gelmektedir. "Düşmanın silahı ile silahlanın" kuralı gereği basın, yayın, radyo, tv, ve eğitime daha fazla önem vermek gerekir. Amacı Allah'ın dinini savunmak ve Allah'ın adını yüceltmek olan kurum ve kuruluşlara verilecek zekât tam yerini bulur. Böyle kurumları da zekâtlar ile desteklemek gerekir.

Bediüzzaman hayatı boyunca ne talebeliğinde ve ne de sürgün dönemlerinde asla zekât ve sadaka almadığı gibi, hediyeleri de kabul etmemiştir. Yanında bulunan talebelerini de zekât ve hediye almaktan menederdi. Onları yalnız Allah rızası için çalıştırdı. Talebelerini kendileri iâşe ederdi.

Bununla beraber İslami hizmetler içinde en değerli hizmet olan İmana ve Kur'ana doğrudan hizmeti kendilerine prensip edinen "Nur talebelerine derd-i maişete karşı kanaat ve iktisatla mukabele etmeyi" tavsiye eden Bediüzzaman hazretleri zarurete düşen nur talebelerinin zekâtı kabul edebileceğini belirtir. "Risale-i Nur'un hizmetine hasr-ı vakit eden rükünlere ve çalışanlara zekâtlarla yardım etmek de Risale-i Nur'a bir nevi hizmettir" der. "Hem yardım

edilmeli. Fakat hırs ve tamah ve lisan-ı hal ile istemek olmamalı. Yoksa ehl-i dalâlet ki, hırs ve tamah yolunda dinini feda etmiş; onlar nazarında kıyas-ı binnefs cihetiyle, ‘Risale-i Nur’un bir kısım şakirtleri dahi, dinini dünyaya âlet ediyorlar’ diye çirkin bir ithamla taarruzlarına meydan açar” demektedir.

g. Kimlere Zekat Verilmez:

Zekât verilecek yerler belli olduğu gibi verilmeyecek yerler de bellidir. Bunlar:

- Müslüman olamayana zekât verilmez. Müellefetu’l-Kulüp olan gayr-ı müslümlere peygamberimiz (sav) zekâtta pay vermiştir. Ancak Hz. Ömer (ra) “Artık Müslümanlar güçlenmiştir. Gayr-i Müslimlerin yardımına ihtiyaç kalmamıştır” diyerek onlara zekât vermeyi kaldırmıştır. Ondan sonra sahabeler de vermemişlerdir. Dolayısıyla artık gayr-i müslime zekât verilmesi İslam bilginlerince de kesin olarak kabul edilen bir husus olmuştur.
- Nisap miktarı mala sahip olana zekât verilmez. Çünkü o zekât verecek kadar zengin sayılır. Ancak zekât toplamakla görevli memurların masrafları daha önce belirlendiği gibi zekât fonundan karşılanır. Bir de Fî-Sebilillah mücadele edenlerin ve yolda kalmış olanların ihtiyaçları zengin de olsalar zekat gelirleri ile karşılanır.
- Bir zengin zekâtını usul ve furuuna da veremez. Yani bakmakla yükümlü olduğu anne-baba ile çocuklarına, hanımına ve kölesine zekât veremez.
- Zekâtı nafakaya harcamayan sefihlere de zekât verilmez. Zira ferde verilen zekâtın amacı asli ihtiyacı karşılamaktır. Bu da nafakadır. Yüce Allah “İnfak” kelimesi ile bunu açıkça ifade etmiştir. İçkiye, kumara vereceği kesin bilinen birine zekât verilmez. Çocuklarına yardım edilecek ise nafaka olarak verilir; para olarak verilmez.
- İslam aleyhinde çalışan kişi, kurum ve kuruluşlara da zekât verilmez. Veren mesul duruma düşer. Zira zekâtın amacı müslümanın ve islamin güçlenmesidir. İslamı zayıflatacak faaliyetlerde bilerek veya bilmeyerek yardımcı olmak gaflet ve ahmaklık alametidir. Bunun için zekâtın yerine ulaşmasından ve kullanılmasında zekâtı veren zengin sorumludur. Aldanması kendi ayıbıdır. Böyle birisi Allah’ın rızasını kazanamaz.
- Boş gezen ve çalışma imkânı varken çalışmayan, güçlü ve kuvvetli kimselere de zekât verilmez. Zekâtın amacı hayra yardımcı olmaktır. Kişiyi tembelleğe ve dilenmekle yaşamaya alıştıracak şekilde zekâtı kullanmak yanlıştır. Bu durumda eceze ve seelenin türemesine ve çoğalmasına yardım edilmiş olur. Hâlbuki Bediüzzaman’ın ifadesi ile “Sa’y asıl ve esastır.” Yani asıl olan çalışmak ve kazanmaktır. Toplumun, milletin ve devletin güçlenmesi çalışmaya bağlıdır. “Şimdiye kadar su-i istimal edilerek şûristana, çöle akıtılarak faydasız halde zayi olarak bazı seele ve acezeye hayat veren zekâtı yerinde kullanmayı” tavsiye eden Bediüzzaman bunun yolunu da göstermiştir. Zekâtı yerinde kullanmanın yolu ise milletin menfaatine kullanmaktır.” Böylece Bediüzzaman Zekât gibi önemli mali bir ibadetin sadece şahısların menfaatini sağlayan bir durumda kullanılmaması, bundan daha önemli olan milletin menfaatine kullanılması gerektiğine dikkat çekmiştir. Yine Bediüzzaman “zekâtın dışında da nezirler, sadakalar bu hizmete yardım etmelidirler” der.

5. SADAKA-İ FITİR

Bayram sadakası olarak verilen ve yaratılış şükranesi olmak üzere Allah rızası için fakirlere ve muhtaçlara dağıtılan sadakadır. Hicretin ikinci senesinde, Ramazan orucu ile beraber Bayramdan önce “Vacip” olmuştur. Zekâtın farz olması ise daha sonradır. Dolayısıyla Fitre vermek zekâtın önce emredilmiştir. Müslüman, hür ve aslî ihtiyaçlarından fazla mala sahip olan kimselerin Ramazan Bayramından önce vermesi gerekir.

a. Sadaka-i Fıtır ve Zekât Farkı

Sadaka-i Fıtır için akıl ve buluğ şart değildir. Çocukların bakmakla yükümlü olan velileri onların fitrelerini de onlar namına vermekle yükümlüdürler. Ramazan ayında ve bayram günü doğan çocuğun da fitresini vermek vaciptir. Yine fitre vermek için oruç tutma şartı yoktur. Oruç tutamayanlar da vermekle yükümlüdürler. Zekâtın sadaka-i fıtırı ayıran bir diğer özellik de aslı ihtiyacından fazla olan malın üzerinden bir yıl geçmesi beklenmez. Kurban ibadetine olduğu gibi o gün ve o an için aslı ihtiyacından fazla nisab miktarı zekât verebilecek mala sahip olanın fitre vermesi vacip olur.

Sadaka-i Fıtır malın değil, başın sadakasıdır. Malın şükranesi olarak değil, yaratılışın şükranesi olarak verilir. Sadaka-i Fıtırın fakire ve fakirin menfaatine uygun olarak verilmesi daha faziletlidir. Bunda da asıl olan ehlini bularak bizzat kendisine vermektir.

Sadaka-i Fıtır verilirken niyet etmek şarttır. Ancak bunu dil ile söylemek gerekmez. Niyet kalbin amelidir. Dolayısıyla kalpten fitre niyeti ile malı veya bedeli olan parayı ayırmak yeterlidir.

Peygamberimiz (sav) Sadaka-i Fıtırın fakirlere ve muhtaçlara yardım yanında oruç tutan kimsenin oruca zarar veren boş, çirkin ve ölçüsüz söz ve davranışlarına kefarete olacağını ifade etmişlerdir. Yine Sadaka-i Fıtır orucun Allah katında kabulüne vesiledir. Bu hususu da peygamberimiz (sav) “Ramazan orucu yer ile gök arasında melekler tarafından tutulur. Fıtır sadakası verilince onunla beraber Allah’ın huzuruna arz edilir” buyurarak açıklamıştır.

b. Fitreyi Kimler Verir?

Aslî ihtiyacından fazla mala bayram öncesinde sahip olan her Müslüman fitreyi vermekle yükümlüdür. Bu da 85 gr altın değerinin karşılığı olan maldır. Bununla beraber bu kadar malı ve parası olmayan kimseler de fitre verebilirler. Onlar da yaratılışın şükranesi olarak, oruçlarının kabulü ve günahlarına kefarete olarak fitre vermeleri iyidir, güzeldir, fazilettir, sevaba medardır ama kendilerine vacip değildir. Vermezlerse günaha girmezler. Verirlerse çok büyük sevaba girerler. Ancak dinen zengin sayılan kimselere vacip olduğu için vermezlerse günaha girerler.

Peygamberimiz (sav) bu hususta şöyle der: “Allah zenginin malını Fıtır sadakası ile temizler. Fakirinize ise verdiklerinin yerine daha fazlası ve daha hayırlısı ile doldurur.”

c. Fitre Kimlere Verilir?

Kendilerine zekât verilen kimselere fitre verilir. Bununla beraber fitrede efdal olan doğrudan fakire verilmesidir. Bunun için fitre akraba dışında başka yere taşınmaz. Kişinin bulunduğu yerdeki fakire vermesi gerekir. Çünkü o bulunduğu yerdeki fakirin daha çok hakkıdır. Bunlar da Yoksullar, düşkünler, borçlular ve talebelerdir.

Yoksul olanlar geçimini zor sağlayanlardır. Düşkünler, hasta ve sakat olanlar ve çalışma imkânından mahrum olanlardır. Borçlular, gelirleri borçlarını ödeyemeyecek durumda bulunanlardır. Talebeler ise hangi ilmi öğrenirse öğrensinler, hangi okulda olurlarsa olsunlar gurbette bulunan veya bulunmayan tüm talebelerdir. Sadece kur’an kursu ve din eğitim alan talebeler değildir. Zaten talebeler yolcular sınıfına ve Allah yolunda olanlar sınıfına dâhildir.

Fitre muhtaç olan ve yukarıda sayılan dört sınıfın mülkiyetine geçmek ve ellerine verilmek kaydı ile verilmelidir. Bir fakire yemek yedirilirse bu fitre yerine geçmez.

d. Fitre Ne Zaman Verilir?

Sadaka-i fitrın eda vakti ve verilme zamanı Ramazan ayıdır. En hayırlı şekli de Bayram Namazından önce muhtaç olana verilmesidir. Fitreyi bayram namazından sonra vermek caiz ise de vacip gecikmiş olacağından sevabından mahrum kalmış olur. Bununla beraber hiç verilmezse kişi vacip olan bir ibadeti yapmayarak günaha girmiş olur.

e. Fitre Ne Kadar Verilir?

Fitrenin nelerden ne kadar verileceği her sene Diyanet İşleri Başkanlığınca belirlenir. Bu müftülükler tarafından Ramazan ayı öncesi ilan edilir ve imsakiyelere yazılır. Dolayısıyla bunu kitaplardan tespit etmek imkânsızdır. Herkes kendi kafasına göre de tespit edemez. Çünkü bir kişi için vacip olan fitrenin ölçüsü, bir insanın bir günlük sabah-akşam doyuncaya kadar yemek miktarıdır. Bu da zamana ve şartlara göre değişir. Bunun için bunun ortalama ölçüsünü ve tespitini peygamberimizin (sav) tatbikatına göre Diyanet İşleri Başkanlığı yaparak müftülüklerle duyururlar. Müslümanların buna göre fitre vermesi gerekir. Bu miktarın dışında fazla olarak verilen mal ve para ise sadakadır ve kişinin sevabını, Allah'a olan yakınlığını artırır.

SONUÇ:

“Her zamanın bir hükmü vardır.” Dünya 1900’lü yıllardan başlayarak büyük bir değişim ve gelişme kaydetmiştir. Günümüzde ise bu değişim daha da hızlanarak devam etmektedir. Geçmişte hissiyat ve buna bağlı olarak da bireysellik ön planda idi. Günümüzde ise fikir ve buna bağlı olarak kurumlar öne çıkmıştır. Yine günümüzde ferdin etki alanı çok sınırlı hale gelmiş, gücü ve tesiri azalmıştır. Artık ferdin yerini fertlerin bir araya gelerek oluşturdukları kurumlar ve bu kurumların manevi şahsiyetleri almaya başlamıştır. Çoğu Sivil Toplum Kuruluşu olan bu kurumların gücü ve etki alanı da genişleyerek ve büyüyerek tesir sahasını artırmaya devam etmektedir. Birey artık “manay-ı harfi” gibi kendi başına bir değer ifade etmemektedir; ama bağlı olduğu kurum ve grup içerisinde gücünü daha da artırmakta ve mucizevî bir konuma gelebilmektedir.

Eskiden bireylerin kurumları vardı; ama günümüzde kurumların bireyleri vardır ve kurumun gücüne göre eskisine nispeten çok daha güçlüdür. Kurum bir şahs-ı manevi olmakta ve onu temsil eden bir birey de o şahs-ı manevinin bir azası olarak çok daha değer kazanmaktadır. Ta asrın başında bu durumu harika zekâsı ve mükemmel dehası ile keşfeden Bediüzzaman Said Nursi hazretleri “Zaman cemaat zamanıdır” diyerek bu geçeceği haykırırmaktaydı. Ama ne var ki bilhassa gelenekçi din adamları tarafından henüz tam olarak

anlaşılabilmiş değildir. Bundan dolayı da dinde en büyük tecdidi bilhassa iman ve ihlâs vadisinde gerçekleştiren, zamanımıza “Asr-ı Saadet” devrini taşıyarak Kur’anın şebabetini gösteren ve hakkaniyetini ispat eden Bediüzzaman’ın içtihatları da görmezden gelinmektedir. Bunun sonucu olarak da bocalama devam etmekte, bir çıkış yolu bulunamamakta ve İslâm’ın üstünlüğünü gösterilememektedir.

Peygamberimizin (sav) Asr-ı Saadetteki tatbikatı hep kurumsallık yönündedir. Dış dünyanın etkisinden arınmış bir şekilde peygamberimizin hayatına ve Kur’an-ı Kerimin ayetlerine bakıldığı zaman ortada şahıs ve şahsa bağlılık yoktur. Bunun yerine prensipler, vasıflar ve bunları oluşturan şahs-ı maneviler vardır. En açık bir örnek olarak Kur’anın peygambere olan bağlılığı emretmesi peygamberin şahsından çok “Sünnet-i Seniyesi”dir. Bunu böyle anlayan “Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat” istikameti yakalayarak gerçeğe göre hareket etmiş ve İslami şahsa bağlılıktan çıkararak “Hak Mezhepler” ile kurumsal bir yapıya oturtmuştur. Yine peygamberimizden (sav) tam dersini alan ilk kuşak sahabeler kurumsal bir yapı olan “Devlet ve Hükümeti” seçimle devlet başkanının belirlendiği bir yapı ile insanlığa mükemmel bir devlet modeli örneği sunmuşlardır. Ama ne var ki henüz medeniyete alışmayan ve hissiyattan kendilerini kurtaramayan ve şahsa bağlılığı ön plana çıkaran halk kitleleri bu yapıyı anlayamayarak hilafeti tekrar saltanata çevirmiş, bireyi öne çıkaran bir yapıya dönüştürmüşlerdir.

Yine peygamberimizin (sav) eğitim ve öğretim kurumu olarak ortaya koyduğu “Ashab-ı Suffe” mektebi kurumsal yapıya diğer bir örnektir. Ancak o zamanın ferdiyet zamanı olması “Suffa”nın kurumsal bir yapı olmasını engellemiş, ta Selçuklu veziri Nizamü’l-Mülk’ün “Nizamiye Medreseleri”ne kadar fonksiyonların tam ifa edememişlerdir. Peygamberimiz (sav) bu kurumun giderlerinin büyük bir kısmını “Zekât ve Sadaka” gelirlerinden karşılamıştır. Ayrıca Hz. Ömer (ra) döneminde kurumsal bir yapıya kavuşan “Beytu’l-Mâl”in gelirlerinin büyük bir kısmı “Zekât Memurları”nın topladığı zekâtlardan oluşmakta ve toplanan bu zekâtlar görevli memurlar tarafından ihtiyaç sahiplerine dağıtılmaktaydı.

Zekâtın verilmesi gereken yerler Kur’an-ı Kerimde tatad edilmiştir. Bunlar sekiz sınıftır; ancak bunlardan biri olan “Müellefet-i Kulüp” zamanın ve şartların değişmesi ile daha Hz. Ebubekir’in (ra) hilafeti ve Hz. Ömer’in kadılığı döneminde sahabenin içtihadı ve icması ile kaldırılmıştır. “Zekât Amilleri” ve “Mükâtep Köleler” de zamanla ortadan kalkmıştır. “Yoksullar, Miskinler, Borçlular ve Yolcular” her zaman varlıklarını korumaktadırlar. Ancak günümüzde yolculara zekât verildiği görülmeyen ve tatbikatı da çok zor olan bir husustur. Her şeyden önce muhtaç yolcuyu tespit etme zorluğu, yalancılığın artması ile beyanın doğru olup olmadığının tespitindeki zorluk, zekât gelirlerinin toplandığı ve yolda kalmış olanın başvuracağı bir kurumun bulunmaması zekâtın yolda kalmışa verilmesini zorlaştıran bir durumdur.

Dinimizin çalışmayı asıl ve esas olarak kabul ettiği ve tembellik ile miskinliği kabul etmediği herkesin bildiği bir gerçektir. Bundan dolayı çalışarak ailesini geçindirecek durumda olan güçlü ve sağlıklı kimselere zekât verilemeyeceğini hükme bağlamıştır. Yoksullar çalıştığı halde geçimini sağlayamayanlar; miskinler ise hastalık, sakatlık ve özür sebebi ile çalışamayacak durumda olanlardır. Zekât ve sadakalar tüm İslam bilginlerinin ittifakı ile bunların öncelikli hakkıdır. Borçlular ise kazançları borçlarını karşılayamayacak olanlardır. Zekât, ödeme zorluğu çekmeyen borçlulara değil, borcunu ödemekten aciz olanlara verilecektir. Ekonominin küresel bir güç olduğu günümüzde “Zekât Müessesesi”nin çalışmayanlara destek olacak şekilde “Aceze ve Seele”yi çoğaltmak için kullanılması elbette doğru değildir.

Zekâtın verileceği yerlerden sonuncusu “Fi-Sebilillah” mücahede edenlerdir. “Allah yolunda mücadele edenler” çok geniş bir kavram olup amacı “İ’lây-ı Kelimetullah” olan tüm fert ve kurumları ifade eder. Her şeyden önce klasik anlamı ve tüm fıkıh kitaplarının ele aldığı şekli ile “savaş ve savunma” kurumsal bir yapıdır. Tüm askeri ve savunma harcamalarını kapsar. Sadece silahı olmayan askere silah ve binek temin etmek gibi dar ve kısır bir manaya ve

amaca yönelik olamaz. Ayrıca nihaî amacı sulh ve barış olan “Düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyin” diyen bir dinin “devlet başkanı her sene bir bahane ile cihat ilan eder” diyerek barışı bozan ve devamlı savaş isteyen bir din ve inanç sistemi olduğu imajını vermek her şeyden önce dine en büyük zarardır. Hal böyle olunca “Fî Sebilillah cihat” Allah’ın dinini yüceltmeyi amaç edinen tüm kurumlar anlamını ifade eder. Allah’ın adını yücelten ve bu uğurda çalışan, dinin ve milletin menfaatini sağlayan tüm hizmetleri kapsamı alanına dâhil eder. Bu gibi kurumlar ve fertler zekât fonundan desteklenir.

Bir diğer önemli husus da savaşın arızî ve istenmeyen ve ara-sıra vukua gelen fiilî bir durum olmasıdır. Hâlbuki “Cihat” tüm fertleri ve tüm zamanları içine alan devamlı bir süreçtir. Cihat kelimesinden sadece savaşı anlamak çok yanlıştır. Peygamberimize (sav) nübüvvet görevi verildiği andan itibaren cihat başlamıştı; ama savaş savunma amaçlı olarak nübüvvetin on dördüncü senesi olan hicretin ikinci senesi emredilmiştir. Dolayısıyla savaş cihadın fer’idir. Kur’anda da “Kıtal” kelimesi ile ifadesini bulur. Kur’ân-ı Kerimdeki Cihad kelimesinden kaynaklanan tüm kelimeler ve ayetler hep manevî mücahdedeyi ifade eder. Zekât verilecek sekiz sınıftan birisi de “Mukatele” edenler değil “Mücahede” edenlerdir.

Zamanımızda ehl-i dalalet ve küfür ile manen Mücahede ederek Fî-Sebilillah Allah’ın adını yüceltmeye çalışanlara bilhassa Allah’ın emrettiği zekat ile yardımcı olmak en önemli bir vazife-i İslamiyet’tir. Ayrıca manevî tahribat ile toplumun tüm kutsal değerlerini tahrip ederek topluma zarar verenlere karşı kutsî değerleri muhafaza için çalışanlara destek olmak en önemli vazife-i insaniyettir. Bunun en güzel yolu da zekât ile yardımcı olmaktır.

Fitre, zekâtтан daha dar anlamda olup sadece fakir, yoksul ve muhtaç olanların ellerine verilecek bir yardımdır. Kurumdan ziyade bireyin hakkıdır. Zaten fitreyi zekâtтан ayıran en belirgin özelliği de budur.

12 Eylül 2006
TURHAL

KAYNAKLAR

- I. El-Âlûsî, Ruhu’l-Meânî Fî Tefsir-i Kur’ân-ı Kerim, (Beyrut–1994)
- II. Bilmen, Ömer Nasuhi, İstılahat-ı Fıkhiye Kamusu (8Cilt) (1985- Bilmen Yay.)
- III. Celalettin-i Suyuti, Camiüs’-Sağır, (Yeni Asya Neşriyat, 1996-İst)
- IV. Cessas, Ebu Bekir, Ahkâmu’l-Kur’an, (Beyrut–1335)
- V. Cezeri, El-Fıkhu Ala’l-Mezhebi’l-Erbaa, (Tarihsiz-Kahire)
- VI. Diyanet İslam İlmühali, Hamdi Döndüren, Seyfettin Yazıcı (1997-Ankara)
- VII. Fahreddin-i Razi, Tefsir-i Kebir, Çev. Suat Yıldırım vd. (Ankara–1989)
- VIII. İmam-ı Gazali, İhyay-ı Ulum ed-Din, Terc. Ahmet Serdaroğlu (4 Cilt) (1974-İst)
- IX. İbn-i Abidin, Reddü’l-Muhtar Ale’d Dürri’l-Muhtar (İst-1983)
- X. İbn-i Kesir, Tefsir-i Kur’an-ı Azim, (1969-Beyrut)
- XI. İbn-i Nüceym, El Bahrû’r Raik (Kahire: 1311)
- XII. İbn-i Saad, Tabakat, (Beyrut- 1978)

- XIII. İmam Kasani, Bedayiu's-Sanayi (1974-Beyrut)
 XIV. İmam Merginânî, El Hidaye şerhû Bidayetü'l Mübtedi (Kahire- 1965)
 XV. Kamil Miras, Tecrid-i Sarih Tercümesi, (Ankara-1971)
 XVI. Kurtubi, El-Câmiu'l-Ahkâmü'l-Kur'an, (Mısır-1952)
 XVII. Muhammed Ali Sabunî, Safvetü't-Tefasir, (İst.-1986)
 XVIII. Muhammed Zekeriyya Kandehevi, Fezail-i Sadakat, (Gülistan Neşriyat)
 XIX. Münziri, Terğib ve Terhib (Kâhire-1954)
 XX. Münâvî, Feyzü'l-Kadir, (Mısır-1938)
 XXI. Serahsi, Mebsut (Beyrut-Daru'l-Marife-1973)
 XXII. Sübkî, el-Menhel, (Beyrut-1349)
 XXIII. Vehbi, Mehmet, Hûlasatü'l Beyan, (16 Cilt) (Üç dal Neşriyat-Tarihsiz)
 XXIV. Yazır, M. Hamdi, Hak Dini Kur'an Dili (9 Cilt) (Eser Neşriyat-Tarihsiz)

XXV. Kütüb-ü Sitte ve Hadis Kaynakları:

- Buhari, Sahih, Tarihsiz-Beyrut
- Müslim, Sahih, 1955-Mısır
- Ebu Davut, Sünen, Tarihsiz-Beyrut
- Tirmizi, Sünen, 1395-Kâhire
- İbn-i Mace, Sünen, 1975-Beyrut
- Ahmed, Müsned, Tarihsiz-Beyrut
- Hâkim, Müstedrek, Tarihsiz-Beyrut
- Suyuti, Fethu'l-Kebir, Tarihsiz-Kahire
- Heysemi, Mecmau'z-Zevaid, 1967-Beyrut
- İmam Nevevi, Riyazu's- Salihin, 1970-Kahire
- Alaaddin el-Muttakî el-Hindi, Kenzu'l-Ummal, 1989-Beyrut
- Acluni, Keşfu'l-Hafa (Beyrut-1351)

XXVI. Bediüzzaman Said Nursi, Risale-i Nur Külliyyatı, Yeni Asya Neşriyat

- Sözler, 1998-İstanbul
- Mektubat, 1998-İstanbul
- Lem'alar, 2001-İstanbul
- Şualar, 1997-İstanbul
- İşaratu'l-İ'câz, 2001-İstanbul
- Tarihçe-i Hayat, 1998- İstanbul
- Kastamonu Lahikası, 2001-İstanbul
- Emirdağ Lahikası, 2001-İstanbul
- Hutbe-i Şamiye, 1993-İstanbul
- Münazarat, 1993-İstanbul